

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

גליון חג
מורחב

יש אדם שמסתכל על התורה בעין ביקורתית ("בקורת המקרא"), שואל איך באמת אני 'קונה' את התורה, מקבל את הפשט, הרמז, הדרש והסוד, אך הוא עונה לעצמו 'אני קונה את זה!', "קונה הכל".

[מתוך השיעור "קונה הכל"]

נְשֵׂא - שבועות תשפ"ב

נְשֵׂא - שבועות ה'תשפ"ב

שנה חמישית - גליון מספר 205

- 04** **מכתב מהרב**
לרגל חג השבועות ותחילת השנה החמישית לגליון נפלאות
- 05** **מתוך שלא לשמה**
נקודה מעובדת
תהליך התרוממות הנפש בלימוד
- 06** **"קונה הכל"**
התוועדות יסוד שביסוד (ח"א)
כוונת "קונה הכל" - הדרך לתמימות
- 11** **משה, דוד, הרס"ג והבעש"ט**
התוועדות יסוד שביסוד (ח"ב)
חכמה, אהבה, מלחמה ונגינה אצל צדיקי חג השבועות
- 17** **"בנין ילדים ו"סתירת זקנים" - פסיכולוגיה ותורת הנפש**
התוועדות יסוד שביסוד (ח"ג)
בין פסיכולוגיה מודרנית לתורת הנפש ומלכודת המודעות העצמית
- 26** **תמימות לילה ויום**
פנימיות ההלכה
ספירת העומר - אמונתך בלילות
- 32** **תיקוני כלה בשבועות**
התוועדות שבועות תשע"ח
כלים ואורות במתן תורה ומגילת רות
- 37** **שלבי קבלת התורה**
פרקי אבות - פרק ו משנה ב
הכנעה-הבדלה-המתקה בקבלת התורה
- 38** **מודה ועוזב ירוחם**
קדושת לוי
תיקון האשה הסוטה
- 40** **כפיה דתית**
מלכות ישראל - תיקון המדינה
כפיה ורצון בקבלת התורה
- 41** **הניגון החסידי**
ניגון מספר 520
ניגון מכ' תשרי תשפ"ב
- 42** **הסיפור החסידי**
לוקח נפשות חכם
מורנו הבעל שם טוב
- 44** **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
יציבות בפרנסה וברכה לבנות כתיא
- 45** פאזור לילדים
תורת ה' תמיהה
רזי ילמד אותנו על ההבדל בין "מתן תורה ל"קבלת התורה"

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה נצח אביחיל | התאמת עיצוב: ענבל זיק
מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום וחג שמח לעם ישראל בכל מושבותיהם ובתוכם לקוראי **נפלאות** היקרים. לפניכם **גליון חגיגי ומורחב** לפרשת נשא ולחג השבועות, עמוס ומלא בכל טוב – שיעורים, התוועדויות וסיפורים חסידיים – שיביאו אתכם מוכנים **לקבל את התורה בשמחה ובפנימיות**.

מה בגליון החגיגי?

פותחים **במכתב מיוחד של הרב**, שמציין את החגיגה המיוחדת של עלון נפלאות בשבועות, **יום ההולדת של הגליון**. כדרכו, הרב לא מסתפק בקיים אלא דורש מכל אחד מאתנו **להיות חלק מהגברת ההפצה** – חלק מה"קול גדול ולא יסף" הנמשך והולך ממתן תורה.

אחר כך באים שלשת חלקי התוועדות יסוד שביסוד. בחלק הראשון – **"קונה הכל"** – באר הרב כוונה חדשה בברכת אבות, כשהחידוש העיקרי הוא **איך גם אדם ביקורתי ומשכיל יכול להגיע לתמימות של "קונה הכל"**.

בחלקו השני של השיעור מדבר הרב על **צדיקי חג השבועות – משה רבינו, דוד המלך והבעל שם טוב** – אליהם מצטרף גם **רבי סעדיה גאון**, בעל ההילולא של יסוד שביסוד [שאצל חסידים מקובל שנשמתו התגלגלה במורנו הבעש"ט], **על תכונות הצדיקים ועל סוד הגלגול**.

בחלקו השלישי של השיעור, עורך הרב **השוואה בין הפסיכולוגיה המודרנית ה"ילדותית" לבין תורת הנפש ה"זקנה" של תורת ישראל**. מתוך השוואה עולה העבודה (של יסוד שביסוד) המאפשרת **להשתחרר מהמודעות העצמית** הלא מתוקנת – ה'סופר אגו' – ולהגיע לעבודת ה' תמימה. **אל תחמיצו!**

ומתמימות לתמימות – השיעור הרביעי בגליון הוא **מאמר מעובד מתוך שיעור ל"ג בעומר** דהאי שתא, העוסק בפנימיות **הלכות ספירת העומר**. מומלץ ללימוד בזמן ההמתנה לתפלת ערבית של ליל שבועות...

השיעור החמישי הוא שיעור קצר שנמסר בשבועות עצמו (לפני 4 שנים בדיוק, ביום ההולדת של הגליון...), **על תיקון ליל שבועות ומגלת רות**.

כל זה בנוסף **למדורים הקבועים** – קדושת לוי מיוחד, תיקון המדינה **על כפיה דתית**, רדי שמדריך אותנו איך ללמוד תורה ואחרי הפסקה ארוכה גם **ניגון משובב נפש**.

שבת שלום ומבורך וחג שמח,
לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות,
המערכת

ב"ה, ימי ההכנה לשבועות תשפ"ב

אנחנו עומדים לפני "זמן מתן תורתנו", מתכוננים בימים אלה להמשך מעמד הר סיני וקבלת התורה מחדש.

בחסדי ה', נזכה בשבועות להכנס לשנה החמישית של הפצת החוברת השבועית נפלאות התורה אומרת שהסדר בהתפתחות כל דבר הוא "שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל", אחר כך "ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים להוי'", אך התכלית היא "ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו אני הוי' אלהיכם".

אחד מחידושי מתן תורה הוא ש"כמות מאכט איכות" (כמות עושה איכות). עד מתן תורה, בעבודת האבות, הדגש היה רק על האיכות הפנימית של העבודה, אך ממתן תורה "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" וריבוי המעשים מגדיל את איכות העבודה הפנימית. כך, ה"להוסיף לכם תבואתו" בו אנו מתברכים הוא הוספה בכמות לומדי התורה, המוסיפה שמחה של "ברב עם הדרת מלך", והיא-היא שמביאה גם לתוספת באיכות, תוספת בפנימיות בעבודת כל אחד ואחת.

תוספת הברכה השנה החמישית, "להוסיף לכם תבואתו", שייכת בפרט לחג העצרת, שהרי "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי 'לכם'". ידוע הרמז ש"נמי לכם" בגימטריא קץ – התוספת בהפצה מעינות פנימיות התורה, מטעמי השבת של תורת הגאולה, היא הדרך להחיש את קץ הגאולה. על כך התחנן דוד המלך, בעל ההילולא של שבועות, "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"!

לאור כל זאת, הצעתנו לכל אחד ואחת, כהכנה ל"זמן מתן תורתנו" השנה, להוסיף בהפצת ה"נפלאות" – כל חדא וחדא לפום שיעורא דיליה:

להצטרף למפיצי החוברות, להוסיף בהפצה הקיימת (לכל הפחות **בחמש** חוברות נוספות, לתוספת **שמחה משיחית** בשנה **החמישית**) ולייסד שיעורים וחוברות.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות,

הרב יצחק גינזבורג

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

מתוך שלא לשמה

דנפשיה", ובלעדיו אין כל סיכוי שהאדם ילמד אי-פעם "לשמה" באמת. כך, רב יוסף לא שמח בכבוד הכרוך בתואר רב, אלא בהתרוממות האמתית מהיותו סתם 'יוסף' שמסתובב בשוק, ורב ששת שמח בטובה האמתית של תיקון הנפש שגורם הלימוד.

מדוע לימוד לשם תיקון הנפש – רצוי והכרחי – הוא לימוד "שלא לשמה"? ההתמקדות בלומד התורה, במקום בה' נותן התורה, היא בסופו של דבר אינטרסנטיות – גם אם האינטרסים דקים ועדינים. גרוע מכך, ההתמקדות בהתרוממות האדם עצמו גורמת גאווה – וככל שההתרוממות היא אמתית, גם הגאווה שמלווה אותה גדלה. האדם שמטפח את הצד המוסרי שבו מטפח בעצם את תדמיתו האישית – מרוצה מעצמו כל פעם שהוא עושה מעשה טוב, המבטיח את אישיותו המרוממת, וגם נהנה בסתר-לבו מכך שאחרי כשלושותיו יש לו נקיפות מצפון, המשקפות גם הן את עליונותו המוסרית (בתחכמו של היצר הרע שנקרא "הצפוני", צפון בלב האדם ו'מתחפש' לטוב...). בלשון הפסיכולוגיה המודרנית נקרא המצפון המוסרי בנפש האדם סופר-אגו – זהו ה'אגו' הגדול והמסוכן ביותר...

כיצד משתחררים מהמלכוד של המודעות העצמית הזו, ההכרחית מחד וכה מסוכנת מאידך? הידיעה שתיקון עצמי הוא פסגת ה"שלא לשמה" גורמת לאדם נקיפות מצפון על עצם המצפון שיש לו, וכך שוב ושוב, עד שהוא מבין שאין תוחלת בדרך זו, 'מתייאש' מעצמו ומסוגל להתמסר לה' נותן התורה – "אנכי מי שאנכי" ש"אין עוד מלבדו".

בשמחת "זמן מתן תורתנו" מודגש ה'רווח' שאנחנו מפיקים מהתורה. בגמרא מסופר שרב יוסף הידר בסעודת שבועות באומרו שבזכות התורה הגיע למעלתו ולא נשאר 'סתם יוסף' ("אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא"). בהמשך מסופר שרב ששת היה משתבח ואומר "חדאי נפשי חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי" ('שמחי נפשי שמחי נפשי, לך אני קורא, לך אני שונה'), בהדגשה שאכן העולם כולו תלוי בתורה, אך לימוד האדם בראשיתו הוא עבור נפש-עצמו ("מעיקרא כי עביד איניש אדעתיה דנפשיה קא עביד").

אכן, הכלל הוא "לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, שמתוך לא לשמה בא לשמה" – זהו סדר החינוך והגדילה בתורה, כשעם גדול האדם גדל גם ה"שלא לשמה", החל מממתקים לילדים, דרך כסף וכבוד ועד לשאיפת שכר בעולם הבא (כדברי הרמב"ם), עד שהוא זוכה לעבודה "לשמה". אך האם מסתבר שרב יוסף ורב ששת בגדלותם שמחו בזכרונות ילדותיים של רצון להיקרא רב או דאגה לעצמם שהניעו אותם בתחלת הדרך?

בחסידות מוסבר שה"שלא לשמה" הגבוה והעדין ביותר, שהוא בגדר הכרח שאי-אפשר להגיע בלעדיו ללימוד "לשמה" (ועליו נאמר "לעולם יעסוק אדם וכו'"), הוא שאיפת האדם לתקן את עצמו – הרצון להיות איש-המעלה באמת, בעל נפש עדינה, מתוקנת ושואפת-טוב. הלימוד לשם תיקון הנפש נקרא לימוד "אדעתיה

שיעור

התוועדות יסוד שביסוד (ח"א)

"קונה הכל"

קיצור מהלך השיעור

בכוונות הברכה הראשונה בתפלת העמידה היסוד רמז במלים "קונה הכל". בחלקה הראשון של התוועדות "יסוד שביסוד" מורחבת כוונה זו, עם משמעויות שונות של "קונה" והסבר כח ההמתקה המיוחד של היסוד, כשהחידוש העיקרי הוא שגם אדם משכיל ובקורתי יכול להגיע לתמימות של מי ש"קונה הכל" – קונה-מקבל את כל האמונה והתורה בתמימות ובמסירות.

כדי להציל את עם ישראל. [הוא נפטר ביום שנגמרה המלחמה]. כן.

היסוד בברכת אבות – "קונה הכל"

נתחיל מכוונה מסוימת לגבי ספירת היסוד. היום יסוד שביסוד, אז קודם צריך להבין מהו יסוד ואחר כך מהי ההתכללות מיניה וביה, היסוד שבתוך היסוד. כל שנה אנחנו מנסים לגלות איזה פן חדש בענין של יסוד שביסוד.

בברכה הראשונה של תפלת עמידה, שעל פי ההלכה צריך לכוון בה, יש פרצוף שלם של כל הספירות. חשוב מאד לדעת, כל יום מתפללים ברכה זו שלש פעמים. כל הכוונה הזו לא כל כך מוסברת בסידור עם דא"ה, שכתב אדמו"ר האמצעי, אלא יותר באריכות ובפרטיות בסידור מהרי"ד, מי שרוצה להתבונן שם. ספירת היסוד

צדיקי יסוד שביסוד

היום יסוד שביסוד. יש לנו מסורת של שנים רבות, מאז שאנחנו בשכם – שנזכה לחזור אליה בקרוב אי"ה – להתוועד לכבוד יוסף הצדיק, "צדיק יסוד עולם"^א, זהו יום ששייך לו.

זהו גם יום שיש כמה וכמה צדיקים גדולים מאד שזהו יום ההילולא שלהם^ב, החל מרבינו סעדיה גאון, שנזכיר אותו; הרמח"ל; רבי אייזיק מהומיל, גדול המשכילים של חב"ד, שאמצנו אותו באופן מיוחד בשכם כדמות מופת של משכיל בחסידות; ויותר קרוב לדור שלנו, רבי שלמה מזוויהל, צדיק גדול מאד בירושלים, שבזמן המלחמה השניה עשה הרבה מאד פעולות

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. אור לכ"ו אייר תשפ"ב – כפר חב"ד.

א משלי, כה.

ב עוד אודות צדיקי יסוד שביסוד ראה שיעור שבת בחקתי ע"ה ובכ"ד.

כך צריך "קונה הכל".

קנין, תיקון וקן

רש"י מביא על המלה "קנן"^ט בשירת האזינו שיש שלשה פירושים לשרש קנה^י. ודאי גם דברנו על כך הרבה פעמים^א.

משמעות אחת היא לקנות. קנין תלוי בדעת, צריך "דעת קונה" ו"דעת מקנה"^ב. ובאמת, היסוד מקבל מהדעת – היסוד במדות הלב הוא כנגד הדעת, בסוד כוונת הלולב^ב, עלית היסוד לדעת לקבל ממנה את הטפה ולהמשיך אותה למטה, בשביל זיווג היסוד והמלכות (כנ"ל).

משמעות שניה היא לשון תיקון. "קונה הכל" פירוש גם מתקן הכל, צריך לתקן את הכל. יש ביסוד הזה, שנקרא "כל", משהו שצריך לתקן – נקרא לו תיקון הברית.

המשמעות השלישית היא לשון קן, "כי יקרא קן צפור לפניך"^ד. "קן צפור" הוא המקום שיושב בו מלך המשיח^ט. מה ענין ה"קן" בעבודה? "ליחדא קוב"ה ושכינתיה בקן דליה"^ט. צריך לייחד את הקב"ה והשכינה בקן שלו, שהוא כלי המלכות, ואז ה"כל" הופך להיות "כלה".

כמה שוה "קונה הכל"? ריו^י, מספר חשוב מאד בקבלה^י, שהוא גם גבורה ויראה וגם ג"פ חסד, הסוד של שם עב, עב שמות בקבלה שבהם

ט דברים לב, ג.

י זה לשונו: "הלוא הוא אביך קנן". שקנאך, שקננך בקן הסלעים ובארץ חזקה, שתקנך בכל מיני תקנה".

יא ראה יין משמח ח"ג ש"ג בתורה "בורא עולם בקנין".

יב קידושין ט, ב (וברשב"א שם). וראה בספר הנפש פ"ז הערה לד, שיעור כ"ז שבט ע"ד; כ"ב שבט ע"ח, ועוד.

יג שעה"כ ענין סוכות דרוש ה; פע"ח שער הלולב פ"ב.

יד דברים כב, ג.

טו זהר ח"ב ז, ב; ח"ג קצו, ב; ע"ח שמ"ג פ"ג.

טז הקדמת תקו"ז א, ב.

יז ועוד כמה רמזים: "קונה הכל" ובמילוי ובמילוי המילוי עולה 2236 (הרומז מתמטית לשרש 5, 2236, היסוד של 'חתך זהב', שהוא כללות כל מעשה בראשית ומעשה מרכבה),

הוי פעמים אלהים, פעמיים (בכל יום) 'שמע ישראל הוי אלהינו הוי אחד' (דברים ג, ד).

יח ע"ח שכ"ה דרושים אי.ב.

בברכה היא הביטוי "קונה הכל". "אל עליון" הוא כתה, "גומל חסדים טובים" היינו המשכת נו"ה חדשים מהכתה. נצח והוד הם יכולת להשפיע על הזולת, ויש להמשיך מהכתה יכולת חדשה להשפיע על הזולת,

להגיע אל הזולת היותר רחוק ולחדור אל פנימיותו. נצח והוד הם גם בטחון פעיל ובטחון סביל^א, "הולך בתם ילך בטח"^ב וכו', אבל העיקר הוא היכולת לצאת החוצה ולהשפיע,

לכן נצח והוד חדשים הם חידוש גדול ביכולת ללכת החוצה ולהשפיע. אחרי הנצח וההוד יש "קונה הכל", כנגד היסוד. מה אומרת הכוונה הזו? למה "קונה הכל" הוא יסוד? מה זה אומר לנו? הרבה פעמים המלה "כל" היא כינוי של היסוד, כמו בפסוק "לך הוי' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ"^א.

כתוב^ב ש"כל" הוא היסוד כי כולל את כל החסדים וגם את כל הגבורות – ה חסדים ויה גבורות שמתפשטים מחסד עד הוד, מתכללים ביסוד ומהיסוד נמסרים למלכות בסוד הזיווג.

יסוד הוא הברית, הצדיק, הצינור למסוד למלכות את ה החסדים ויה הגבורות. עיקר החידוש הוא במסירת החסדים, ההמתקה – על היסוד להמתיק את דיני המלכות, להפוך את ה"צדק מלכותא קדישא"^א לצדקה. בכל אופן, צריך חידוש ביכולת ההשפעה, חידוש שבא מהכתה, הסוד של "אל עליון גומל חסדים טובים", ואחר

ד סוד ה' ליראיו ש"א פ"י (נתבאר בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' רלט ואילך); לב לדעת מאמר אמונה ובטחון פ"ב.

ה משלי י, ט.

ו דברי הימים א' כט, יא.

ז ראה זהר ח"ב קטז, א.

ח הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").

יש להמשיך

מהכתה יכולת חדשה להשפיע על הזולת, להגיע אל הזולת היותר רחוק ולחדור אל פנימיותו

כאן, ולחייך – זה קצת מגוחך! אדם קונה הכל? הוא סופר־תמים, הוא תם, הוא טפש, כמו התם של הסדר שבירושלמי נקרא טפש^כ. אבל התם האמתי, "יעקב איש תם ישב אהלים"^{כד} – שיושב לומד תורה מתוך תמימות וזוכה למדת האמת, מתקיים בו "תתן אמת ליעקב"^{כה} – הוא "קונה הכל".

קונה הכל שבקונה הכל – אמונת החכם

לפי זה, מהו "יסוד שביסוד"? הוא גם מבקר את עצמו, לא שהוא תם בלי בקורת עצמית. מדת האמת בנפש היא בקורת^{כז}. יש אדם שמסתכל על עצמו בעין מבקרת, ואומר לעצמו – 'איך אתה קונה את זה?! איך אתה קונה את הסיפור הזה?!'. אז, אם הוא מתגבר על הנסיון־פורתא של הבקורת, אחרי שהוא גם חושב על הענין – 'איך באמת אני קונה את הכל? איך אני קונה את התורה כפי שהוא כתובה בפשט? איך אני קונה את התורה בכל הממדים שלה, פשט, רמז, דרוש וסוד?' – ועונה לעצמו: 'אני קונה את זה!'. הפירוש שלנו הערב ליסוד שביסוד הוא שאחרי כל הבקורת שיש, אחרי מה שנקרא לו בקורת המקרא, אתה אף על פי כן ממשיך לקנות את הכל – יסוד שביסוד הוא "קונה הכל" בתוך ה"קונה הכל".

יש פה איזו מסירות נפש, משהו למעלה מטעם ודעת, כמו שהוד – המדה הקודמת ליסוד – היא להודות למעלה מטעם ודעת^{כח}, גם במדת ההחלטיות בנפש בנוגע לאמתות יש משהו למעלה מטעם ודעת. השל"ה הקדוש

כשה "קונה הכל" הוא בעצם 'מתחתן' עם הכל, ובעבודה ה"צדיק יסוד עולם" מקיים בהכל, דברי הרשות כדברי המצוה, "בכל דרכי דעהו"

דין אותיות, שיוצאים מ"ויסע... ויבא... ויט..."^ט לפני קריעת ים סוף ושירת הים.

בכל אופן, יש כאן "קונה הכל", עם כל הפירושים – צריך לקנות את הכל, צריך לתקן את הכל (סימן שיש משהו שצריך לתקן, משהו שבור שדורש תיקון) ו"קן" בסוף, להתייחד. ה"כל", היסוד, צריך להתייחד עם ה"קן" שלו, הכלה, המלכות, זו התכל"ס. היחוד עם ה"קן" חוזר לפירוש הראשון, קנין, שהרי "האשה

נקנית וכו"^כ – כשה "קונה הכל" הוא בעצם 'מתחתן' עם הכל, ובעבודה ה"צדיק יסוד עולם" מקיים בהכל, דברי הרשות כדברי המצוה, "בכל דרכי דעהו"^{כא}.

התמים קונה הכל

נאמר רק ווארט אחד: היום משתמשים במלה 'קונה', כשאני אומר שאני 'קונה' משהו, גם במשמעות של לקבל בתמימות. אמרתי משהו, ספרתי סיפור – 'אתה קונה את זה?', 'אתה 'קונה' או 'לא קונה' את מה שאני מדבר עכשיו?'. כלומר, האם אתה מקבל אותו כדבר נכון, כדבר אמת? הרי פנימיות היסוד היא אמת^{כב}, כפי שעוד נדבר. יסוד שביסוד הוא אמת שבאמת.

כל התורה היא סיפורים, מ"בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" עד "אשר עשה משה לעיני כל ישראל", וגם הלאה בנ"ך. הכל סיפורי מעשיות – אתה 'קונה' אותם? יש מדה בנפש של "קונה הכל" – אני קונה הכל, כל מה שתספר לי אני קונה... יכול לבוא מישהו, כמו

יט שמות יד, יט"כא. וראה זהר ח"א קח, ב (ובכ"ד) ורש"י סוכה מה, א ד"ה "אני והו".

כ קידושין פ"א מ"א.

כא משלי ג, ה.

כב ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"ב (ובשיעורים בסוד ה' ח"ג שם).

כג ירושלמי פסחים פ"י ה"ד.

כד בראשית כה, כז.

כה מיכה ג, כ.

כו ראה עוד לקמן ח"ג של השיעור.

כז מאמרי אדה"ת ת"מ ח"ב עמ' תקפו בשוה"ג.

ספירת היסוד, לפי הקבלה, נוטה לגבורה. קודם כל היא מקבלת מהגבורות, מתוך הגבורות של היסוד נבנית המלכות, ואחר כך התכל'ס היא להשפיע חסדים, להמתיק את הגבורות. קודם כל חייבת להיות איזו גבורה, לכן "קונה הכל" שוה **גבורה, יראה**. יוסף הצדיק, שהוא היסוד, אומר על עצמו שהוא "ירא אלהים"^כ. הוא לא מתאר את עצמו במדת האהבה אלא במדת היראה. מה יש עוד ביסוד, שהוא החסד של היסוד? כתוב "האמת והשלום אהבו"^{לא}. מסבירים^{לב} – כמו שאמרנו הרבה פעמים^{לג} – ש"אמת" היינו "משה אמת ותורתו אמת"^{לד}, "קונה הכל", וה"שלום" היינו אהרן אחיו, "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"^{לה}. אהרן מקיים את הדין שמותר^{לו} ומצוה^{לז} לשנות מפני השלום. כמו שאנחנו מסבירים הרבה^{לח}, כשהוא משנה מן האמת בשביל השלום הוא מגיע לאמת לאמתו, היסוד שביסוד. אחד הפירושים הידועים שלנו^{לט} שייסוד שביסוד נקרא אמת לאמתו, ואמת לאמתו באה לידי ביטוי במצוה לשנות מהאמת הפשוטה למען השלום. מהו השינוי הזה? מעבר מהגבורות לחסדים, אף שגבורות שמקבל היסוד הן מדת משה רבינו צריך לעבור לה חסדים, מדת אחיו, אהרן. כתוב^ל שמשח יטה לאהרן, כי מדת משה רבינו היא "יקוב הדין את

מדגיש^{כח} שהמדה הראשונה שצריך לחנך אליה בנפש היא אמת, לא לשקר. אם תחנך כך, החניך יקיים את כל התורה כולה – לא צריך יותר, רק אמת. בשביל האמת, "איהו אמת, איהו אמונה"^{כט}, צריך להאמין באמת. בימים אלו התחיל שוב מחזור הלימוד של הרמב"ם, שפותח את חיבורו "יסוד היסודות ועמוד החכמות". הוא מתחיל את החיבור שלו במדת היסוד, הסוד של "קונה הכל". הרמב"ם

יש ברמב"ם
דברים שנראים
לא מעודכנים
על פי המדע
של היום. צריך
לבקר, צריך
להכיר בדיוק
את המדע של
היום, אבל אם
רק אפשר –
אם יש סיעתא
דשמיא –
מבינים אין
אפשר לתת
את הפירוש
המעודכן

הוא דוגמה מצוינת ל"קונה הכל". מה, הוא טפש? האב-טיפוס של מה שאמרנו עכשיו הוא הרמב"ם. כל גדול בישראל הוא ככה, אבל רוצים כעת דוגמה של מישהו שהוא מאד-מאד חכם ומאד-מאד בקורתי, ויחד עם זאת, בסוף הוא אמת שבאמת, יסוד שביסוד, "יסוד היסודות ועמוד החכמות", שיש שם מצוי ראשון שבורא את כל העולמות ומנהיג את כל העולמות, ואחר כך כל התורה כולה, הכל אמת. תיכף נגיע לרבינו סעדיה גאון, הקודם לרמב"ם, שגם יודע את כל חכמות אומות העולם, בקי בהכל, והוא "קונה הכל".

"האמת והשלום אהבו"

אמרנו ש"קונה הכל" שוה גבורה בגימטריא.

ל ראה בראשית מב, יח.
לא זכריה ח, יט.
לב ראה גם שמות רבה ה, י ותנחומא שמות כח. תו"מ התוועדות שמיני תשמ"ו (סט"ז).
לג ראה שיעור כ"א אדר ס"ט; י"ט תמוז ע"ב; י"ז אדר ע"ד; ח' אלול ע"ה; י"ב אדר ע"ח; ז' אב ע"ט. ועוד.
לד תנחומא קרח יא.
לה אבות פ"א מי"ב.
לו יבמות סה, ב.
לז דעת רבי נתן שם. ראה שו"ע אדה"ז או"ח קנו, ב.
לח ראה מדור "טעם מצוה" פרשת תולדות ע"ט; שיעור ז' אב ע"ט. ועוד.

לט שיעור כ"ה אייר ע"ג; כ"ו אייר תש"פ.

מ ראה גם שיעור ז' שבט ע"א.

כח של"ה שעה"א אות ד (סעיפים כט"ל).

כט ראה זהר ח"ג קצח, ב.

הדוגמה למדרגה הזו של "קונה הכל", שנקרא לה העקשנות של הקדושה, היא הרבי ביחוס לרמב"ם גופא. יש ברמב"ם דברים שנראים לא מעודכנים על פי המדע של היום. צריך לבקש, צריך להכיר בדיוק את המדע של היום, אבל אם רק אפשר – אם יש סיעתא דשמיא – מבינים איך אפשר לתת את הפירוש המעודכן שעדיין "קונה הכל".

עד כאן עניין אחד, נקודה אחת. למדנו עכשיו שכאשר אני אומר "קונה הכל" בתחלת עמידה זהו תיקון הברית, והוא בא בהמשך להתחדשות של "כליות יועצות"¹⁰⁷ איך להשפיע החוצה¹⁰⁸ גם בדור שלנו. "דור דור ודורשיו"¹⁰⁹, וצריך עצת כליות איך לקיים באופן מחדש "יפוצו מעינותיך חוצה"¹¹⁰. שוב, הכל מתחיל מהכתר – הרעיון החדש צריך לבוא מהכתר (שנקרא כליל¹¹¹) לכליות היועצות, משם לברית, ל"קונה הכל", ובסוף למלכות הכלה.

ההר"מא. תיכף נסביר¹¹² לגבי רס"ג והבעל שם טוב, ששניהם בחינת משה.

להתעקש על "קונה הכל"

יש מושג שהתורה נתנה בשביל "לצרף את הבריות"¹¹³. מה פירוש "לצרף את הבריות"? עם בקורת, עם גבורות, להגיע לאמת הצרופה. מצרפים משהו, כמו צורף כסף, עם אש – גבורה. צריך לצרף את הבריות, כדי להגיע לזהב טהור, זהב מזוקק. את מה צריך לזקק? את ה"קונה הכל" שלו – להגיע ל"קונה הכל" שב"קונה הכל". [אבל הוא אומר שלפעמים זו שטות!] לכן זו עוד לא המדרגה של "קונה הכל" שב"קונה הכל". אמרנו שיש את ה"קונה הכל" הראשון, יש את הבקורת, ואחר כך מגיע צירוף האמת, לצרף את הזהב עד הסוף, שיהיה מזוקק וטהור – כפי שעושה הרמב"ם. היות שהעולם לא עומד סטטי, גם הרמב"ם עצמו בכל דור עובר שלב.

מא סנהדרין ו, ב: "משה היה אומר יקוב הדין את ההר אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחבירו שנאמר תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוני".
מב לקמן בח"ב של השיעור.
מג בראשית רבה מד, א.

מד ברכות סא, א. וראה תקו"ז תקון מח (פה, א).
מה ראה תניא אגה"ק טו.
מו סנהדרין לח, ב; בראשית רבה כד, ב ובמדרשים רבים.
מז משלי ה, טז.
מח מאורי אור כליל וש"נ

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ◆ חשוב לדעת את כוונת ברכת אבות.
- ◆ עיקר עניין הנצח וההודו הוא היכולת לצאת ולהשפיע לזולת.
- ◆ צריך לקנות הכל, לתקן הכל, והתכלית היא יחוד קוב"ה ושכינתיה ("קן דיליה").
- ◆ עיקר מעלת היסוד הוא הכח להשפיע למלכות חסדים ולהמתיק את גבורותיה.
- ◆ "קונה הכל" מתחתן עם הכל – "בכל דרכיך דעהו".
- ◆ "יעקב איש תם" הוא "קונה הכל" – מאמין לכל התורה באמת ובתמימות.
- ◆ יסוד שביסוד הוא "קונה הכל" שב"קונה הכל" – התעקשות המשכיל והבקורתית להאמין להכל בתמימות.
- ◆ "האמת והשלום אהבו" היינו מעבר היסוד מהגבורות (אמת) לחסדים (שלום).
- ◆ מהכתר (כליל) מתחדשת עצת הכליות של הנצח וההודו כיצד להשפיע באמצעות היסוד ("קונה הכל") למלכות (כלה).

שיעור

התוועדות יסוד שביסוד (ח"ב)

משה, דוד, הרס"ג והבעש"ט

קיצור מהלך השיעור

כפי שמוסבר מחדש כל שנה, שלשת צדיקי שבועות הם משה רבינו, על ידו נתנה לנו התורה ב"זמן מתן תורתנו", ובעלי ההילולא של היום הזה, דוד המלך ומורנו הבעל שם טוב. בחלקה השני של התוועדות יסוד שביסוד הצטרף לשלש הדמויות הללו רבינו סעדיה גאון (שזהו יום ההילולא שלו), מתוך ההסבר שמורנו הבעל שם טוב הוא גלגול שלו, כשהם חולקים ביניהם את שתי התכונות העצמיות של משה רבינו, חכמה ואהבה, וגם את שתי התכונות העצמיות של דוד המלך, מלחמה ונגינה. בתוך הדברים ישנם כמה הסברים חשובים בסוד הגלגול וגווניו השונים במשך הדורות.

הרמב"ם המעודכן של הדור. יש באמת אחד בדורות האחרונים (נחמן קרוכמל) שכתב ספר מורה נבוכים חדש – מורה נבוכי הזמן. או שהנסיון שלו טוב או שלא, אבל רואים שהוא נסה לעדכן את הרמב"ם עם השם של הספר. [גם הרב קוק כתב 'לנבוכי הדור', אבל הספר לא יצא בזמנו.]

כתוב¹ שהבעל שם טוב השתמש לגבי עצמו בביטוי 'מהדורה חדשה של חובת הלבבות'. אבל יש מסורת, בלי הביטוי מהדורה חדשה, שהוא גלגול של רבינו סעדיה גאון. למה? מה הקשר? שוב, כתוב כאן בנפלאות, על פי סיפור² שפעם התלמידים ראו את רבינו סעדיה גאון

הבעש"ט – הרס"ג במהדורה חדשה

היום היארציית של רבינו סעדיה גאון. בחוברת נפלאות של השבוע³ כתוב עליו – כדאי שכולם יקראו. קודם כל, כתוב שם על הקשר בינו לבין הבעל שם טוב – קשר עמוק עד כדי כך שיש מסורת של חסידים⁴ שהבעל שם טוב הוא גלגול של רס"ג. מהו גלגול? מהדורה חדשה. צריך להבין מה הקשר בין שתי הדמויות האלה.

מה אמרנו עכשיו? שצריך כל דבר לעדכן. כך דברנו על הרמב"ם⁵ – צריך בכל דור את

נרשם ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. אור לכ"ו אייר תשפ"ב – כפר חב"ד.

א הסיפור החסידי גליון במדבר.

ב שבחי הבעש"ט.

ג בח"א של השיעור – נדפס לעיל.

ד ראה גם שיעור כ"ו אייר נ"ח ועוד.

ה סדורו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג מאמר ה ובכ"ד.

אצל האריז"ל יש את סוד הגלגול. לא רוצה להאריך בענין, אבל דברנו על כך מסתמא בשכם לא פעם ולא פעמיים.¹

כתוב שכל הקבלה עד האריז"ל, עד הרמ"ק ועד בכלל, היא השתלשלות. המושגים העיקריים של התניא וחסידות חב"ד לפי בעל ההילולא של היום, רבי אייזיק מהומיל, הם השתלשלות-התלבשות-השראה, כמו שהוא מסביר במאמר השפלות והשמחה². עד הרמ"ק, כולל אותו, זו קבלה של השתלשלות, האריז"ל הוא התלבשות וקבלת הבעל שם טוב היא השראה. מי הכי מדבר על גלגול? האריז"ל. בפשט גלגול הוא התלבשות – הנשמה מתלבשת עוד פעם. בהשתלשלות אין מחזור – לא יתכן שאותו דבר עכשיו יתלבש מחדש בגוף שני (והתפיסה הזו היא מצב התגלות חכמת הקבלה בדורו של הרס"ג³). זהו החידוש של ההתלבשות.

מהי ההשראה? כבר משהו אחר. שם גלגול פירושו לומר שאני מקבל השראה מרס"ג, חי בהשראה של איזה צדיק בדור הקודם. ודאי הרס"ג יסכים שיתכן כזה דבר. אם מעיינים עמוק-עמוק בכתבי האריז"ל רואים שכל נשמה היא מורכבת. כמה שתאמר שפלוגי הוא גלגול של אלמוני – לא פשוט לומר כך, לא רק גלגול שלו, הגלגול הוא לא מעשה בראשית אלא מעשה מרכבה⁴. מה הכוונה? שיש בכל גלגול הרבה גורמים. אם

נופל על פניו, אומר וידוי וכו' – חוזר בתשובה בצורה יוצאת דופן. שאלו אותו 'מה זה?', על מה הוא עושה תשובה. הוא ענה שלמד מיחודי פשוט שבאחת הנסיעות שלו הוא התארח אצלו. אותו יהודי לא ידע מי הוא, לא ידע שהאורח הוא הרס"ג, אבל היה יהודי טוב וכבד אותו יפה, אירח אותו והאכיל אותו וכו'. לפני שהוא נסע מהבית הוא גם לווה אותו, ומישהו ספר לו – 'אתה יודע מי האורח שלך? רבינו סעדיה גאון!'. ברגע ששמע זאת הוא נפל על פניו והתחנן 'תסלח לי, לא ידעתי מי אתה – אם הייתי יודע הייתי מכבד אותך פי כמה וכמה'. הרס"ג נחם אותו, 'ארחת אותי טוב מאד, יפה מאד, אין שום טענה עליך כלל'. בכל אופן, אומר היהודי – לא משנה, התעקש על זה שצריך לחזור בתשובה. ככה הסביר רס"ג לתלמידיו, שככה למדתי את דרך התשובה – "כל ימיו בתשובה"⁵ בלשון חז"ל. כל יום צריך לדעת שאיך שעבדתי אותך אתמול – לא הכרתי אותך, לא ידעתי מי אתה, וממילא לא עבדתי את ה'. אם היום אני מקבל איזו הארה חדשה מהו 'יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון'⁶, שלא ידעתי אתמול כלל, צריך לעשות תשובה הכי גדולה על כל מה שהיה עד הרגע הזה.

אומרים שהווארט הזה של התשובה התמידית, הסיפור הזה, הוא יסוד דרך הבעל שם טוב, עד כדי כך שאמרו עליו – לא הוא אמר על עצמו – שהוא גלגול רס"ג. הגלגול הזה הוא המהדורה החדשה.

גלגול – התלבשות, השראה וגנטיקה רוחנית

לפי פשט, רס"ג בפילוסופיה שלו לא האמין בגלגולים⁷. הבעל שם טוב ודאי האמין⁸, שהרי

1 שבת קנ"ג, א.

2 פתיחת היד החזקה – ראה לעיל בח"א של השיעור.

3 ראה אמונות ודעות מאמר שישי אות ח.

4 אך ראה שיעור כ"ו אייר נ"ח (והמשכו) שהבעש"ט לא האמין בחשיבות הגלגול בעבודת ה' – ובכך הוא גלגול

הרס"ג

י ראה גם סמינר גלגולים אב תשס"ד פרק ב.

יא מאמר השפלות והשמחה פע"ב.

יב כמובן, הסתייגות הרס"ג מהאמונה בגלגולי נשמות באה על רקע של גדולי ישראל בזמנו שכן האמינו בגלגולים (והרמב"ן – אחרי הרס"ג, אך לפני קבלת האריז"ל – מסביר שכל ספר איוב נסוב על סוד הגלגול). האריז"ל פיתח והדגיש את סוד הגלגול בהתאם לחידוש הכללי שלו בקבלה, סוד ההתלבשות, אך אפילו לפני חכמת הקבלה וסוד ההשתלשלות של עילה ועלול קיימת תפיסה טבעית של עולם העשייה, בו יש מחזור של אנרגיה וחומר שמתגלגלים; פושטים ולובשים צורה (והוא מסוד העיגולים שקודמים ליושר, שראשית התגלותו בסדר של עילה ועלול), וממילא היתה קיימת תמיד אמונת הגלגול בישראל (וגם, להבדיל, בין עמים שונים).

יג ראה גם סמינר גלגולי נשמות (אב ס"ד) פ"ז, ובכ"ד.

עד כאן מאמר מוסגר, רק לומר שרבינו סעדיה גאון ודאי יסכים – ויקבל באהבה – שיתכן שהבעש"ט הוא הגלגול שלו.

"משה משה" – חכמה ואהבה

כעת נוסיף רמז שלא כתוב בנפלאות. כל האריכות היתה בשביל הרמז: סעדיה, רבינו סעדיה גאון, מתגלגל בישראל, רבי ישראל בעל שם טוב, התשובה התמידית, ההכרה המתחדשת בכל יום תמיד מי הוא ה', מי הוא ה"קונה הכל" שדברנו קודם¹¹. כשעושים את החשבון – **סעדיה** שוה 149 ו-**ישראל** שוה 541, וביחד הם 690, נחלק ל-2, הממוצע, הוא 345, **משה**. כלומר, **סעדיה-ישראל** הם **משה-משה**. איפה כתוב "משה משה"¹²? במראה הסנה, המראה הראשון שלו. ה' קורא לו "משה משה" והוא עונה "הנני". כל פעם שיש כפל של שם, לשון חבה, כמו "אברהם אברהם"¹³, "יעקב יעקב"¹⁴, "שמואל שמואל"¹⁵ – יש פסיק טעמא. רק ב"משה משה" אין פסיק טעמא בגוויהו¹⁶. יש בתופעה הזו המון פירושים¹⁷. בכל אופן, "משה משה" היינו שנים, אבל בלי צמצום ביניהם, בלי הבדל ביניהם, שנים שהם ממש אחד. לעניננו, אם **סעדיה-ישראל** היינו **משה-משה** – איך נסביר? קודם כל, כל אחד מהם הוא המשה רבינו שבדוד, ששקול כנגד כל הדור¹⁸, שכולל את ששים ריבוא נשמות עם ישראל.

משה הוא "מן המים משיתהו"¹⁹, "זכרו תורת משה עבדי"²⁰, "תורה צוה לנו משה"²¹. משה

אומרים בוודאות שרבי שמעון בר יוחאי הוא הגלגול העיקרי של משה רבינו, כך כתוב²², והוא משרש הבל – אבל כשמדייקים בכל המקורות בכתבי האריז"ל²³ רואים שיש לו גם מרכיב של קין, הוא לא רק הבל. רשב"י ברובו הבל, אבל הוא גם קצת קין – צריך לתקן את הקין שבו.

איך נסביר זאת היום? גלגולים היום צריך להבין כמו 'גנטיקה רוחנית'. האדם מאמין במדע של אותו דור, של ההוה – באמונה שלנו יש גנטיקה

של אותו דור, של ההוה – באמונה שלנו יש גנטיקה. יורשים מהאבות את התכונות שלהם. גנטיקה היא גלגול, התכונה חוזרת. כמו שיש גנטיקה פיזית, גשמית, יש גנטיקה רוחנית – אבל בגנטיקה יש אבא ואמא, אחד לא מקבל מאחד, כל אחד מקבל הרכבה מכמה. בעצם, מכל הדורות הקודמים. ככה גם בסוד הגלגולים, יש הרבה-הרבה מרכיבים, אבל בכל אופן אפשר לומר שבהשראה יש ודאי מישהו שהוא העיקר – דמות שאני חי בעיקר בהשראה שלה. בעצם, הדמות שנותנת השראה למישהו היא הרבי שלו. אנחנו יודעים²⁴ ואוהבים לספר²⁵ שבפשיסחא היו שני רביים – רבי חי ורבי בעולם האמת, שמקבלים השראה מיוחדת ממנו, כאילו שהוא מתגלגל בנו.

יד שער הגלגולים הקדמה לו. טו כך עולה כשמדייקים במקור שבהערה הקודמת לאור האמור בהקדמה לב בסוד המקיף דנדב ואביהו, וראה בפירוש בקול יעקב לר"י מרגלית (הובא גם בסה"ד בערכו של רשב"י) בשם האר"י ששמע מפי אליהו הנביא (וכן הוא בכת"י נוספים).

טז שיח שרפי קודש (פרשיסחא), תולדות שבח הצדיקים, הרמ"מ מקאצק אות כח.

יז לדוגמה בשיעור י"ד אלו ס"ז ועוד.

יח לעיל בח"א של השיעור (וכדלקמן).

יט שמות ג, ד.

כ בראשית כב, יא.

כא שם טו, ב.

כב שמואל"א ג, י.

כג ע"פ שמות רבה ב, ו; זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

כד ראה שיעור אור ז' אדר ע"ח.

כה מכילתא בשלח טו; תקו"ז סט (קיב, א). ובכ"מ.

כו שמות ב, י.

כז מלאכי ג, כב.

כח דברים לג, ד.

בחסידות, שהתכונה העיקרית של משה רבינו היא "משה רבינו אוהב ישראל היה". לכן הכלל הגדול בתורה שלו הוא "ואהבת לדעך כמוך"^{טז}. הדוגמה המובהקת לאהבת ישראל המוחלטת של משה רבינו היא מסירות נפשו עבור כל ישראל כאשר אמר "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת"^{טז}, כאשר אהבת משה (לישראל) גוברת על חכמת משה, חכמת התורה, "ספרך אשר כתבת". הביטוי המושלם לאהבת ישראל של משה בא באהבת ישראל של הבעש"ט. ידוע ש-**אהבת ישראל**

עולה **אהבה** פעמים **חכמה**, שתי התכונות האלה של משה רבינו – החכמה של משה והאהבה של משה (שהוא "איש האלהים"^{טז}), העולה **חכמה-אהבה**).

להוריד עד למטה

עוד משהו לגבי החכמה של רבינו סעדיה גאון והאהבה של הבעל שם טוב, שהן המשך אחד – המיוחד אצל שניהם הוא שהם מורידים את הענין שלהם עד מטה-מטה:

מי שרוצה יסתכל על החומש שהוציא ר' יום טוב שיחי' גינדי, עם תרגום הרס"ג – אין כוז פשטות בכל ספרות עם ישראל. אין כוז השקעה בפשטות – הוא תרגם את התנ"ך לערבית בשביל ה'עמך', ממש "יפוצו מעינתיך חוצה"^{טז}, והוא טרח לכתוב במלים הכי פשוטות – אם מדויקים רואים פה ושם שמאיר את העינים, אבל תפתחו ותקראו כמה פסוקים, זהו פשוט

לד ויקרא יט, יח.
לה שמות לב, לב.
לו דברים לג, א.
לז משלי ה, טז.

משה רבינו הוא החכמה האלקית רבינו סעדיה גאון הוא החכמה האלקית של משה רבינו. החכמה הזו מקיפה את כל החכמות – לכן בכל מקצועות התורה הוא הכי בקי והכי מחדש בדורו, וגם בחכמות העולם בכלל

הוא התורה, "אורייתא מחכמה נפקת"^{כט} – התורה יוצאת מהחכמה, משה רבינו הוא החכמה האלקית. רבינו סעדיה גאון הוא החכמה האלקית של משה רבינו. החכמה הזו מקיפה את כל החכמות – לכן בכל מקצועות התורה הוא הכי בקי והכי מחדש בדורו, וגם בחכמות העולם בכלל. פלא, כמו שלמדנו הרבה פעמים^ל, הוא התחיל הרבה מקצועות בתורה, ייסד אותם. זו חכמה.

הבעש"ט הוא לא ככה. כדי לומר שהבעש"ט הוא גלגול רס"ג – צריך מכה משותף. מה המכה המשותף? ששניהם משה

רבינו ו"לא פסיק טעמא בגווייהו", אין צמצום ביניהם. מהו המשה של הבעש"ט? למה הוא משה רבינו? יש ווארטים של הבעל שם טוב, כתר שם טוב, אבל זה לא העיקר. כמו שבזמנו, מי שלא קבל אותו לא קבל כי לא ראה בו מספיק תורת משה. הוא לא ראה כי היה עוור, אבל זה לא משנה לנו. הוא לא החכמה של משה רבינו – הוא משהו אחר. מה עוד יש למשה רבינו חוץ מחכמה? אהבה. כתוב ש"משה אוהב ישראל היה"^{לא} (מאמר שהוזכר בהקשר לשבועות, עיי"ש), מאמר חז"ל. כתוב^{לב} שכל מה שמשה קבל הוא מסר לעם ישראל, גם מה שקבל לעצמו כמו פלפול – הכל מסר הלאה, מתוך עין טובה, לכן הוא יכול לתקן את העינים של כל ישראל (סוד "אשר עשה משה לעיני כל ישראל"^{לז}). לא חושבים הרבה על הענין, אבל זהו יסוד גדול

כט זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

ל ראה שיעורי י' שבט תשנ"ע; כ"ה אייר ע"ה. ועוד.

לא מנחות סה, א"ב.

לב נדרים לח, א.

לג דברים לז, יב. וראה **שיעורים בסוד ה' ליראיו** ח"א עמ'

קיג ועוד.

זאת אומרת שיש להם קשר לדוד מלך ישראל, דוד מלכא משיחא. הרי כתוב^{מב} שמישיח הוא משה רבינו בפנימיות, כשהוא מתלבש בתוך הגוף של דוד המלך, משיח בן דוד.

אם אמרנו שלמשה יש שתי תכונות עצמיות, ש"לא פסיק טעמא בגויהו", שהן החכמה שלו והאהבה שלו, הרס"ג והבעש"ט, כנראה גם לדוד המלך יש שתי תכונות עצמיות: דוד המלך הוא לוחם מלחמות ה' – ככה אביגיל משבחת אותו, "כי מלחמות הוי' אדני נלחם"^{מג}, (דוד המלך הוא "נעים זמרות ישראל"^{מח} (מחבר ספר תהלים, הספר ה־דוד לפי סדר התנ"ך, אחרי ה חומשי תורה ו־ח ספרי נביאים, תחלת הכתובים שנאמרו ברוח הקדש של כנסת ישראל).

התכונה של "נעים זמרות ישראל" ודאי שייכת לישראל, רבי ישראל בעל שם טוב. הבעל שם טוב רצה שכולם יהיו בקיאים בתהלים^{מח}, ודרש^{מח} את הפסוק "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל"^{מח}, שה' יתברך 'יושב' (במובן של מתפרנס) על "תהלות ישראל", התהלים שאומרים היהודים הפשוטים וגם התהלות והשבחים שלהם לה' כשאומרים 'ברוך ה', 'תודה לא-ל' וכיו"ב. דוד שה' גם מתוך הצרות שלו והמלחמות שלו – כולו מתפלל לה'. כתוב^{מח} שכלי הזין של מלך המשיח הוא התפלה, זין ר"ת "נעים זמרות ישראל". למה הוא הדמות הכי אהובה בתנ"ך, עם כל ה'בעיתיות' שיש בה?

אם נחזור לווארט של "קונה הכל", על מי הכי מתאים בתנ"ך לומר זאת, בתור חידוש, שמה שלא תבקר אותו – אני קונה-מקבל אצלו הכל? על דוד המלך. משה רבינו הוא פשוט, צדיק, אין

שבפשט, הכי פשוט שיכול להיות. "אבא יסד ברתא"^{לח}, "הוי' בחכמה יסד ארץ"^{לט}, מחכמה עילאה, חכמה סתימאה, מגיעים למטה-מטה, הכי פשוט שיכול להיות. אין כזה פשט בשום מקום בתורה –

תסתכלו רגע.

אותו דבר ביחס לאהבת ישראל של הבעל שם טוב – והאהבה שלו בכלל, גם אהבת הבריות – היא מגיעה למטה למטה, "דירה בתחתונים"^{מח}, בתחתון שאין תחתון למטה הימנו^{מא}.

שתי בחינות דוד – לוחם ומשורר

נעשה עוד גימטריא יפה: כשיש שתי מלים עם ממוצע יש גם שתי כנפים – כנף אחת היא המרחק במספר בין המספר הקטן לממוצע ואותו מספר הוא הכנף השניה בין הממוצע למספר היותר גדול. לענינו, **סעדיה** הוא 149, מה ההפרש בין **סעדיה** ל**משה** (הממוצע), שהוא-הוא ההפרש בין **משה** ל**ישראל**? 196, 14 ברבוע, **דוד** ברבוע. אז יש פה עוד מישהו בסיפור. צריך לעשות הרבה גימטריאות בשביל להיות "קונה הכל", שאני קונה את כולם, אבל צריך סחורה טובה – כזו שגורמת לי לרצות לקנות את כל החשבונות... פה יש סחורה מאד טובה – זו תופעה דווקא לשני שמות-מספרים אלה, אפילו שיכולים להיות הרבה זוגות שמות שעולים "**משה משה**", אבל רק בשני אלה יהיה גם את הכנפים של **דוד** ברבוע בשני הכיוונים.

לח זהר ח"ג רמח, א; תקו"ז כא (סא, ב).

לט משלי ג יט.

מ תנחומא נשא טז.

מא תניא פל"ו.

מב **לב לדעת** מאמר "פרק בעבודת ה'" הערה ג וביאור ג.

מג שמואל"א כה, כח.

מד שמואל"ב כג, א.

מה סה"ש תש"ד עמ' 149.

מו **אור ישראל** ח"א ש"ב בסיפור "יושב תהלות ישראל" (וש"נ).

מז תהלים כב, ד.

מח לקוטי מוהר"ן ב.

מלחמות ה', "מלחמתה של תורה"^א. לעומת זאת, הבעל שם טוב היה עסוק בקירוב – לחמו נגדו, אבל הוא לא לחם נגד אף אחד, רק פעל בדרך של אור דוחה חשך. הבעש"ט הוא "נעים זמרות ישראל", הוא לימד אותנו את סוד התפלה, איך מתפללים על כל דבר, על כל צרה, איך מאמינים בה,

מתפללים אליו ושרים לו שיר.

אם כן, זה היה עוד ענין בפני עצמו – הרמו של "משה משה", סעדיה-ישראל וגם הסוד של דוד-דוד, שתי בחינות של דוד. כל דוד כאן הוא דוד ברבוע, כלומר דוד בהתכללות, כמו שבע פעמים שבע של ספירת העומר.

הבעל שם טוב היה עסוק בקירוב – לחמו נגדו, אבל הוא לא לחם נגד אף אחד, רק פעל בדרך של אור דוחה חשך

בעיות אתו. אבל עם דוד המלך יש הרבה בעיות, הרבה דברים בעייתיים שכתובים עליו^ב, חוץ מזה שידי מלאות דם והוא הולך והורג את כולם^ג. ועם כל זאת, אני, יהודי מאמין, 'קונה' אותו כמו שהוא, ולא סתם קונה אלא שהוא הדמות הכי אהובה בתנ"ך, יותר ממשה רבינו בתור דמות אהובה.

[איך זה שייך לרס"ג? מלחמות?] כן, הרס"ג היה איש מלחמות. שוב, אין כאן המקום להאריך, אבל היה איש מלחמות – היה מאד תקיף, דמות תקיפה ביותר. הוא נסע בכל העולם, עד שהגיע בסוף לבגדד, שם היתה ישיבת סורא ובאופן יוצא מהכלל הוא נעשה שם ראש ישיבה – תולדותיו כתובות בקיצור בנפלאות. לחמו נגדו, הוא תיקן הרבה דברים לא כמו שהיה מקובל, אז הוא לחם

א טו ראה שיעורי י"ד וכו"ה אייר ע"ד (פ"ו).

ב נ דה"א כב, ח. וראה בראשית רבה סג, ח.

א נא מגילה טו, ב ובכ"ד.

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ בכל דור צריך 'מהדורה חדשה' של גדולי הדורות הקודמים.
- ◆ את יסוד התשובה התמידית קבל הבעש"ט מהרס"ג.
- ◆ הגלגול בתפיסת הקדמונים הוא מחזוריות טבעית של הנשמות.
- ◆ לגלגול שייך בעיקר לסוד ההתלבשות – עיקר קבלת האריז"ל.
- ◆ במושגי דורנו הגדרת הגלגול היא 'גנטיקה רוחנית' (וכמו גנטיקה, סוד הגלגולים הוא "מעשה מרכבה").
- ◆ בסוד ההשראה לגלגול הוא 'השראה רוחנית' של צדיק מעולם האמת.
- ◆ התכונות העצמיות של משה רבינו הן חכמה ואהבת ישראל – הרס"ג מבטא את החכמה והבעש"ט את האהבה, כששניהם מורידים את תכונתם העצמית מטה-מטה.
- ◆ התכונות העצמיות של דוד המלך הן לוחם מלחמות ה' ונעים זמירות ישראל – הרס"ג מבטא את המלחמות (במלחמתה של תורה) והבעש"ט את זמירות ישראל.

שיעור

התוועדות יסוד שביסוד (ח"ג)

"בנין ילדים" ו"סתירת זקנים" – פסיכולוגיה ותורת הנפש

קיצור מהלך השיעור

רבי שמעון ברבי אלעזר אמר ש"בנין ילדים – סתירה, וסתירת זקנים – בנין". המאמר הזה משמש מפתח להשוואה בין הפסיכולוגיה המודרנית, 'ילדה' בת כמאה שנה, ותורת הנפש ה'זקנה' של תורת ישראל, כשהבנין והסתירה מתייחסים ל'אני' של האדם.

פרק א פותח בשלשה מאמרי יסוד קשורים של רבי שמעון בן אלעזר – "לעולם אדם יהא רך כקנה ולא קשה כארז", "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" ו"בנין ילדים – סתירה, סתירת זקנים – בנין". **פרק ב** מתמקד בנושא העיקרי, תוך הצגה תמציתית של 'המודל המבני' של פרויד ושימוש במושגיו להבחנה בין ה'אני' ביסוד וה'אני' במלכות. תכלית הכל היא התבוננות כיצד ניתן להחלץ ממלכות המודעות העצמית, על ידי 'מצפון על המצפון' (פירוש חדש לעבודת יסוד שביסוד) שבסופו של דבר משחרר את האדם מה'סופר-אגו' ומאפשר לו להגיע לעבודה "בלתי להוי לבדו" – "מתוך שלא לשמה בא לשמה".

של רבי מאיר, חבר של סומכוס, באותו דור של רבינו הקדוש. הרמב"ם כותב¹ שהוא בדור של רבי עקיבא, כלומר שהוא מרבותיו של רבי מאיר. לפי שתי הדעות יש לו זיקה לרבי מאיר. יש ראשונים שאומרים² – כמו תמיד במקרים כאלה – שכנראה היו שנים, "לא פסיק טעמא

כפר חב"ד.

א תוספות מנחות לא, ב ד"ה "רבי שמעון בן אלעזר"; ספר יחסין מאמר ראשון.

ב הקדמת היד החזקה.

ג ראה תוספות מנחות הנ"ל.

א. מאמרי רבי שמעון בן אלעזר

רבי שמעון בן אלעזר

אחד מגדולי התנאים הוא רבי שמעון – לא רבי שמעון בר יוחאי אלא רבי שמעון בן אלעזר. לרבי שמעון בר יוחאי יש בן בשם רבי אלעזר בן רבי שמעון, אבל כמו שיש רבי אלעזר בן שמעון יש גם רבי שמעון בן אלעזר. יש שתי דעות מתי הוא היה. לפי הדעה המקובלת יותר³, הוא תלמיד נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. אור לכ"ו אייר תשפ"ב –

בגוויהו"¹...

[יש גרסאות ביחס לשניהם על הסיפור של "כמה מכוער אותו האיש".] כן, זהו סיפור מפורסם ביותר שלפי גרסה אחת, במקום אחד בש"ס², כתוב על רבי אלעזר ברבי שמעון וברוב המקומות הוא כתוב על רבי שמעון ברבי אלעזר³, וכך מצטטים רוב הראשונים⁴.

"כמה מכוער אותו האיש"

אם כבר הזכירו, נדבר על הסיפור הזה, שגם קשור לתיקון מדת האמת שבאמת, היסוד שביסוד:

נאמר כעת לפי הגרסה שהסיפור הוא על רבי שמעון בן אלעזר. פעם אחת הוא למד הרבה תורה וזחה עליו דעתו. הוא היה בדרך וראה אדם מכוער ביותר. יש מפרשים⁵ שאומרים שהיה זה אליהו הנביא שבא לנסות אותו. הוא פנה אליו ואמר "ריקה, כמה מכוער אותו האיש, שמא כל בני עירך מכוערין כמותך?", "אולי לכל בני העיר יש אותם גנים כמו

מדת "הכל" היא "כל ישראל קדושים", "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", "ועמך כלם צדיקים", ואם כולם יפים

שלך?'. זו גם גנטיקה⁶ — כנראה יש איזה מקום

שכולם מכוערים⁷ ('ארץ מגדלת מכוערים', מצד הארץ ומצד הגנים). אותו אחד ענה לו — "לך אמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית". רבי שמעון הבין שהוא חטא, הוא נפל מהסוס שלו והתחנן לפניו שישלח לו, אך אותו אדם אמר שלא סולח לו. הוא הלך אחריו מרחק רב עד שהגיעו לעיר של רבי שמעון, כל בני העיר יצאו לקבל את פניו — הרב של העיר, הרבי. פנו אליו — "שלום עליך רבי רבי, מורי מורי", קוראים לו רבינו. האדם המכוער שאל — "למי אתם קורין רבי רבי? ענו 'הו הרבי', "זה שמטייל אחרך". הוא הגיב, אם כן לא ירבו כמוהו בישראל — "אם זה רבי אל ירבו כמותו בישראל". שאלו אותו 'מאי האי?', "מפני מה?", והוא סיפר להם מה שהיה. אנשי העיר התחננו בפני האדם הזה שבכל אופן ישלח לו, ובסוף הוא הסכים לסלוח לו בתנאי שלא יעשה כך עוד פעם, "ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן" — שילמד לקח, שיתקן את עצמו.

דברנו⁸ על "קונה הכל", הוא דרש שרבי שמעון יתקן ("קונה" לשון תיקון) את מדת "הכל" אצלו. אפשר לומר שמדת "הכל" היא "כל ישראל קדושים"⁹, "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"¹⁰, "ועמך כלם צדיקים"¹¹, ואם כולם צדיקים כולם יפים, "בנות ישראל נאות הן"¹² רק שהעניות מנוולתן. אם יש כיעור, ניוול, הוא בגלל עניות בדעת¹³. בכל אופן, זהו הסיפור.

"רך כקנה ולא קשה כארז"

כתוב שבסוף הוא נכנס לבית המדרש ודרש "לעולם יהא אדם רך כקנה ולא קשה כארז". מה

י ראה מהרש"א על אתר.
יא בח"א של השיעור — נדפס לעיל.
יב ע"פ במדבר טז, ג.
יג סנהדרין פ"א מ"א.
יד ישעיה ט, כא.
טו נדרים פ"ט מ"י.

טז עפ"י נדרים מא, א. ראה שיחת ש"פ שלח מבה"ח תמוז תשט"ו ס"ו (התועודיות ח"ב עמ' 153); שיחת פורים תשי"ט סמ"ט (התועודיות ח"ב עמ' 141).

ד ע"פ שמות רבה ב, ו; זוהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א (וראה לעיל בח"ב של השיעור).

ה תענית כ, א.

ו אבות דרבי נתן פמ"א אות א; מסכת כלה פ"ז; מסכת דרך ארץ פ"ד.

ז רבינו חננאל על תענית כ, א; ראה כפתור ופרח פ"י.

ח רש"י (בשם ספרים בהם זו הגרסה) ותוספות (בשם מסכת דרך ארץ) ד"ה "נזדמן לו אדם" על אתר.

ט וראה בארכה גם לעיל ח"ב של השיעור.

אם היא חגרת או עורת אומרים את האמת, כפי שהיא. אבל הלל "מדה אחרת היתה עמו" (כמו שכתוב עליו לגבי שבת^{כב}), שכל כלה משבחים "כלה נאה וחסודה"^{כג}, הוא "רך כקנה", בלי תוקף האמת. רבי שמעון בהתחלה סובר כבית שמאי, אומר את האמת "קשה כארז", אבל בסוף הוא דורש כבית הלל, "לעולם יהא אדם רך כקנה ולא קשה כארז".

למה בחרנו אותו? רוצים להבין דרכו מהי אמת שבאמת, מהו יסוד שביסוד. לא ראינו כתוב, אבל לפי התחושה הפנימית רבי שמעון בן אלעזר שייך לספירת היסוד^{כד}, ממנו אפשר ללמוד מהו יסוד שביסוד.

"שמאל דוחה וימין מקרבת"

איזה מאמר מפורסם יש לו, שגם דברנו עליו הרבה^{כה} (ואפילו כתבנו עליו בזמן האחרון^{כז})? כתוב "יצר תינוק ואשה לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת"^{כז}, איזון בין דחית הרע וקירוב הטוב. האמת הראשונה, ה"קשה כארז", היא "שמאל דוחה", ואחר כך התיקון, ה"רך כקנה", הוא "ימין מקרבת". כך צריך להיות היחס לגבי היצר, התינוק והאשה. כלומר, כלפי מי שעל פי פשוט במצב של קטנות מוחין.

אותו אדם מכוּעַר הוא בקטנות מוחין^{כח}. רבי

כה ביצה טז, א.

כו וראה עוד באורך בספר **חתן עם הכלה** עמ' נד ואילך (וביין **משמח** ח"א שער ראשון בתורה "חן אמת"; ח"ב שער שביעי בתורה "אמון בכח בן הזוג").

כז וראה חסד לאברהם השקת כח, לגבי המעשה הנ"ל עם רבי שמעון בן אלעזר.

כח ראה שיעור ג' תמוז תש"פ; שיעור שבת זכור השתא. ועוד.

כט נדפס בגליון ש"פ במדבר השתא, בשיעור "תורת ממלכת כהנים" פ"ג.

ל סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב

לא ראה גם בן יהודע על אתר.

איזו תורה הביאה

אותו לשטות
הזאת?! "תורת
אמת". זו אמת
ראשונה, לומר
את האמת, לא
להתבייש מפני
האמת

לומדים מכאן? שמה שהוא עשה בהתחלה היה "קשה כארז"^{כט}. המאמר הזה הוא אב טיפוס של תהו ותיקון^ל. עולם התהו "קשה כארז", שכמה שהוא גדול ואדיר – כשהוא נשבר הוא נשבר לגמרי. לעומתו, הקנה הרך יכול להתכוּפֵּף לכל כיוון בלי להשבר – זהו עולם התיקון, שאף שאין לו קושי הארז הוא בסופו של דבר עדיף ממנו.

מה לומדים מכאן? איך יתכן הסיפור הזה, שהוא רואה מישהו מכוּעַר וקורא לו כך, הכל כי זחה עליו דעתו אחרי שלמד הרבה תורה? איזו תורה הביאה אותו לשטות הזאת?! "תורת אמת"^ל. זו אמת ראשונה, לומר את האמת, לא להתבייש מפני האמת.

הדיון הזה מופיע גם לגבי כלה. אמרנו קודם^{לא} שמה שהיא האמת ואהרן הוא השלום. אצל מי עוד יש את היחס הזה? שתי שיטות בהלכה, בית שמאי ובית הלל. כתוב^{לב} שמה גופא כולל את שניהם, כי **משה** ר"ת מחלוקת שמאי הלל^{לכ}. **מחלוקת שמאי הלל** גם עולה בגימטריא 1000, סוד אלף אורות שקבל משה במתן תורה^{לד}, כידוע^{לד}. שמאי הוא אמת – הוא גורס שצריך לומר את כל האמת, "כלה כמות שהיא"^{לד}. גם

יז ראה בן יהודע על אתר.

יח תו"ח בראשית ט, א ובכ"מ.

יט מלאכי ב, ו.

כ מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן עד. ראה לקומ"א נח, כ **משה** הוא גם ר"ת **משה שמאי הלל** (אמרי אמת שמע"צ תרס"ז ד"ה "יועל משה"). **משה שמאי הלל** עולה סיום התורה, "**לעיני כל ישראל**", בסוד "אשר עשה [תקן] משה לעיני כל ישראל" – תיקון העינים, להסתכל על כל יהודי בעין טובה וללמד עליו זכות תמיד – שאזי ננעץ סיום התורה בתחלתה, "בראשית ברא אלהים", בבריאת תיקון העולם מחדש, ודוק.

כב ראה ספר הליקוטים פרשת כי תשא.

כג **אשא עיני** מאמר "שלשה חושים" הערה מד; **מעין גנים** פרשת מטות הערה לא. ובכ"מ.

כד כתובות יז, א.

מקרבת" – "סתירת זקנים בנין ובנין ילדים סתירה". ממי לומדים זאת? מרחבעם, "וסימן לדבר רחבעם בן שלמה". מאמר חז"ל הזה מצוטט בשלשה מקומות – הוא מופיע במסכת מגילה¹⁷, במסכת נדרים¹⁸ וגם בתוספתא עבודה זרה¹⁹. מאמר מאד מיוחד.

הכי מענינת הגרסה של התוספתא, שקדומה לגמרא, בה כתוב בפירוש "אם יאמרו לך ילדים בנה בית המקדש – אל תשמע להן, ואם יאמרו לך זקנים סתור בית המקדש – שמע להן". לגבי הגרסה, במגילה כתוב "בנין נערים סתירה", בנדרים כתוב "בנין ילדים". היות שמביאים את הראיה מרחבעם לכאורה יותר מתאים – וכך גם הרבי מצטט – "בנין ילדים", כי אצלו כתוב²⁰ על עצת הילדים לעומת עצת הזקנים. יש כמה מפרשים²¹ ששואלים, מה שמד לא הבנתי, קשה לכאורה, מה הקשר באמת בין המאמר הזה לבין הסיפור של רחבעם? מה שם בסיפור הוא ה"בנין ילדים" שצריך לסתור? מהי ה"סתירת זקנים" שצריך לבנות? יש מפרשים שמסבירים טוב.

בנין המלכות

[הפשט שהשאלה היתה אם להטיל מסים או ההיפך.] הילדים אמרו להכביד את העול על העם והזקנים אמרו להקל על העם. הזקנים אמרו שאם תקל ותהיה עבד לעם ביום הזה הם יעבדו אותך לעולם ועד. כדאי לך יום אחד להיות עבד לעם, ואז תרויח את הממלכה לעולם. הילדים אמרו 'לא, תכביד את העול, יותר משלמה שכבר הכביד את העול על העם'. קודם כל, רואים שהבנין והסתירה הולכים על מלכות. בתוספתא מדובר על בית המקדש, אבל בפשט הכוונה על המלכות – קשור לבנין המלכות.

17 מגילה לא, ב.

18 נדרים מ, א.

19 תוספתא ע"ז פ"א ה"ג.

20 מלכים"א פרק יב.

21 ראה לדוגמה חסדי דוד (לרבי דוד פארדו) על אתר.

שמעון בן אלעזר עכשיו בגדלות, למד תורה הרבה, וכשהוא רואה מישהו מכוער הכוונה שאין לו אור בפנים, ההיפך, יש לו חשך. אם אותו אדם מכוער היה בכל אופן תלמיד חכם גדול, כמה שהיה מכוער היה לו איזה אור בפנים – הרי כתוב "חכמת אדם תאיר פניו"²².

אם רבי שמעון היה רואה אצלו אור בפנים הוא לא היה אומר לו 'כמה אתה מכוער'. הכיעור הוא סימן שהוא גם בקטנות, לפי המחשבה שלו, ואז אולי על ידי הדחיה, שדוחה אותו ומגנה אותו, יוכל רבי שמעון בסוף לקרב אותו. זה באמת מה שהיה, אבל לא כפי שהיה מתוכנן אצלו – הוא היה צריך לחזור בתשובה לשם כך.

בכל אופן, הזכרנו כבר שני דברים שהוא אמר: "לעולם יהא אדם רך כקנה ולא קשה כארז" וכלל גדול של "שמאל דוחה וימין מקרבת". "שמאל דוחה וימין מקרבת" היינו ה"ג וה"ח שבדעת, אבל נמשך ומאיר ביסוד, כמו שהסברנו קודם²³.

"סתירת זקנים בנין ובנין ילדים סתירה"

מה עוד הוא אמר? יש מאמר שלישי, שכאשר התחלתי להתבונן התחלתי דווקא בו. ראיתי שהרבי מביא במכתב²⁴ מאמר חז"ל פחות מפורסם מ"רך כקנה" ומ"שמאל דוחה וימין

אם רבי שמעון היה רואה אצלו אור בפנים הוא לא היה אומר לו 'כמה אתה מכוער'. הכיעור הוא סימן שהוא גם בקטנות

22 לב קהלת ח, א.

23 לג ראה אג"ק ח"ד אגרת אקפוד; ח"ט אגרת בתתיד; ח"ד אגרת הרעם.

את האגו, לחזק את האגו. הוא יסביר שהבעיה שלך היא שאתה ברגש נחיתות או ברגש אשמה, שני עמודי התווך של הבעיה, וצריך לצאת מזה – צריך לבנות את האגו שלך, לבנות את ה'אני'. העצה הזו נקראת "בנין ילדים". מה פירוש ילדים? מוחין דקטנות, כמו שדברנו קודם. מה הם מוחין דקטנות בקבלה^מ? שמות אלקים, לא שמות הוי'. מוחין דגדלות הם שמות הוי'.

הילדים הם כל מי שנותן לך עצה טובה איך לבנות את האגו שלך, שהוא גם התדמית שלך – כמו בעסקים, איך לבנות את התדמית, איך לעשות פרסום מוצלח. זו עצת ילדים, "בנין ילדים", שעליו כתוב "סתור", תסתור אותו.

מהי ה"סתירת זקנים"? איך להשפיל את עצמך, בדיוק ההיפך. איך להוציא את עצמך מהתמונה. הזקנים מלמדים אותך, נותנים לך עצה טובה, איך לסתור את עצמך – והסתירה הזו שלהם היא הבנין האמתי. הסתירה של ה'אני' בונה אותך, מתקנת אותך, "קונה הכל" אצלך.

'אני' ביסוד ובמלכות – סופר-אגו ואגו

ביסוד יש את "כחי וראשית אוני"^מ. כתוב^מ ש"און" הוא לשון 'אני'. גם במלכות יש 'אני', אגו. זו שאלה מאד חשובה – מה ההבדל בין ה'אני' ביסוד ובמלכות? מה ההבדל בין און, לשון אני, שהוא אגו של היסוד, של הברית, לבין האגו של "אנא אמלוק"^מ, האגו של המלכות?

אלה שתי בחינות 'אני'. כדי להסביר את ההבדל אנחנו נעזר כאן בפסיכולוגיה הכללית,

מה ראה בארוכה ע"ח שכ"ב (מוחין דקטנות) פ"א ואילך.
 מו בראשית מט, ג.
 מז ראה ערוך השולחן סי' תרס אות ב; בית יעקב ויגש.
 ובכ"ט.
 מח ע"פ מלכים"א א, ה.

מהי ה"סתירת זקנים"? איך להשפיל את עצמך, איך להוציא את עצמך מהתמונה – והסתירה הזו שלהם היא הבנין האמתי

אבל מה הכוונה בנפש? מה ה"בנין ילדים" שיש מצוה לסתור אותו? זו האמת, כפי שתיכף נסביר – מדת היסוד היא להרוס את אותו "בנין ילדים", כמו עולם התהו, שדווקא התיקון שלו יבוא רק על ידי סתירה. בלשון חז"ל במקום אחר, לגבי חורבן הבית, קוראים לכך "סותר על מנת לבנות"^{לט}. הרבה הרבה דובר על הענין^מ, גם הרבי מדבר עליו הרבה מאד^מ, שכל חורבן הבית הוא סתירה על מנת לבנות, כמו במלאכות שבת^מ. לפעמים יש מצוה לסתור, ענין של שלילה. דוגמה לכך מה שהסברנו בספר "החכמה מאין תמצא", שצריך את הרמב"ם שישלול^מ כדי שיבוא אחר כך רבי חסדאי ויחייב^מ.
 עכשיו, מתוך הנקודה הזו, נגיע לעיקר הווארט שלנו הערב על יסוד שביסוד.

ב. סתירת האגו והסופר-אגו

"בנין ילדים" ו"סתירת זקנים" – גאווה ושפלות

אחרי קצת מחשבה הבנתי: הילדים נותנים עצה ובונים – כמו שאתה הולך לפסיכולוג חילוני, אחד שלא מבין על פי תורה מה צריך לעשות לאדם שנמצא במצוקה נפשית, מה הוא יאמר בדרך כלל? יאמר שצריך לבנות – לבנות

לט ראה פסיקתא דרב כהנא פ"ג אות טו.
 מ ראה בארוכה בשיעור כ"ח תמוז תשפ"א (נדפס בגליון דברים ש"ו).
 מא ראה לקו"ש חכ"ט שיחה לפרשת דברים-חזון (ושם עמ' 13 הערות 50 ו-54). בהרחבה יותר ראה בשיעור הנ"ל וש"נ.
 מב שבת לא, ב. וראה באורך שיעור כ"ח תמוז תשפ"א (נדפס בגליון דברים פ"א).
 מג ראה מו"נ ח"א פ"ח.
 מד ראה בארוכה בשיעורים סביב השקת הספר הנ"ל בי"כ טבת השתא (נדפסו מגליון וז"א ואילך).

ואביון אני"^{נג}, "והייתי שפל בעיני"^{נד}, בדיוק הדמות של דוד המלך בתנ"ך, לא "צדיק יסוד עולם". איך הוא מסביר את ה'אני' של המלכות, שהוא אגו סתם? הוא אומר שהאגו סתם הוא האגו המציאותי, הריאלי. שוב, יש אגו מציאותי ויש אגו אידיאלי, שבלשון הקדש נאמר שיש 'האני הרצוי' ו'האני המצוי'. האגו סתם, של המלכות, הוא האני המצוי – שהוא גם מצוי לעצמו וגם מציאותי בתוך המציאות.

השילוש של פרויד

שוב, יש את האני המציאותי, שנקרא לו האני המצוי, ויש את האני האידיאלי, האני הרצוי. לכל אחד יש את שניהם. איך עוד אפשר לקרוא להם? מה הקשר בין יסוד ומלכות ששניהם 'אני'? יש אני עליון – הפשט של סופר-אגו – ואני תחתון. התיקון של האני התחתון הוא "והייתי שפל בעיני", ה'אני' של המלכות, אבל ה'אני' העליון הוא הצדיק שיש בכל אחד. בתניא, בקדושה, זו הנפש האלקית, אבל הוא עשה אותו חול.

למטה משני ה'אני' האלה יש את היצר, השד של האדם, ה'איד', התת-מודע, הדחפים החייתיים – לא מציאותי ולא מתחשב במציאות בכלל, רק דחפים, דחף, שמונע או על ידי מין או על ידי מות. [בצחוק גדול:] כך אני מסכם את אותו אחד^{נד}... טוב לצחוק, כאן המקום לצחוק...

אמרנו שהוא מחליף את הנפש האלקית בסופר-אגו שהוא חול. בכלל, שלשת השחקנים אצלו הם גם בהשפעת השילוש של הנצרות, ואין כאן המקום להאריך. יש כמה דימויים לשלשת

החילונית – כי אלה מושגים שרגילים אליהם – ונקרא לשתי הבחינות אגו וסופר-אגו. כלומר, המלכות היא האגו, אבל היסוד הוא הסופר-אגו של אותו אבי הפסיכולוגיה המודרנית. מה פירוש? איך אני יודע שהיסוד הוא הסופר-אגו? מהו סופר-אגו בכלל? סופר-אגו הוא

דווקא הטוב, הרבה פעמים הוא מזהה את הסופר-אגו עם המצפון. אנחנו אוהבים את המלה מצפון? היו לנו בנושא שיעורי-שיעורים, בלי סוף. מצפון הוא דבר טוב או דבר רע? אמרנו^{נט}

שיש המון ישות בתוך המושג החילוני מצפון, כי אתה חייב להגיע למשהו, להראות טוב בעיני הבריות. לכן אנחנו מסבירים תמיד שעל המצפון נאמר "את הצפוני ארחיק מעליכם"^{נו}, זהו השם השביעי, הכי גרוע, של היצר הרע^{נד}. בכל אופן, אולי יש בו משהו טוב? ודאי יש בו משהו טוב, להיות מוסרי, להיות אדם טוב. למה המושג מצפון הוא הלעו"ז של היסוד? כי יסוד הוא הצדיק, "וצדיק יסוד עולם"^{נז}. בכל יהודי יש 'אני' שהוא "צדיק יסוד עולם", "ועמך כלם צדיקים" – בכל אחד יש "צדיק יסוד עולם", הרצון, השאיפה, התנועה הנפשית הפנימית להיות צדיק. הוא באמת צדיק, יש לו נקודת צדיק – 'אני צדיק'. 'אני צדיק' זהו ה'אני' של היסוד.

המלכות היא לא צדיק, המלכות היא "עני

אנחנו אוהבים את המלה מצפון? היו לנו בנושא שיעורי-שיעורים, בלי סוף. מצפון הוא דבר טוב או דבר רע?

נג תהלים פו, א.

נד שמואליב, כב.

נה הסיכום התמציתי שבפנים הוא למודל המבני (הסטרוקטורלי), אותו הציג פרויד בשנת תרפ"ג, בתקופת נשיאותו של הרבי הריי"צ, על גבי המודל הטופוגרפי (העוסק רק בחלוקת הנפש למודע, קדם-מודע ולא-מודע), אותו הציג מעל עשר שנים קודם, עדיין בתקופת נשיאותו של הרבי הרש"ב, ואכמ"ל.

מט ראה למשל הגדת **סודות מן הסדר** בפירושו "צפון". ועוד.

נ יואל ב, ב.

נא סוכה נב, א.

נב משלי י, כה.

וגם על הדברים במציאות בשביל המוסר^נ. אבל מהו יסוד שביסוד? מה אנחנו רוצים להבין מתוך כל העניין? מה התיקון של היסוד הזה, של המצפון, של המלאך, של הצפוני?

התיקון האמתי שלו, "קונה הכל" לשון תיקון, הוא שעד אין סוף המצפון כואב לי על המצפון. כשלמדנו על הוד שבהוד – גם נמצא כאן בנפלאות^ט – הסברנו שהוא להודות על ההודיה עצמה, עד אין סוף. ככה בפרט בהוד, אבל בעצם בכל ספירה שמתכללת בעצמה. באותו אופן^ז, יסוד שביסוד הוא הכאב מהצדיק שבי – כואב לי שאני צדיק,

שאני רוצה להיות צדיק, שיש לי את המצפון הזה. למה? זה לא מוסרי. המניע המוסרי שלי לא מוסרי בכלל, הוא מלא ישות (ממש מסריח מישות, ועושה אותי כולי מסריח^ח!), אבל גם המצפון על כך גופא לא מוסרי – ככה יש מצפון על מצפון עד אין סוף. זהו כבר היסוד שביסוד, וזה התיקון. [זו אלטרנטיבה? זו רק שבירה.] זו שבירת האמת, אמת שבאמת, כמו אמת לאמתו, בשביל בסוף להגיע לשלום, לאהבה.

נח בפרצוף שבע החיות הטהורות בעבודת ה' (ראה **מבחר שיעורי התבוננות** ח"ז עמ' 117-126) דרך המוסר שייכת לספירת ההוד – זו דרך טהורה בעבודת ה', אך יש בה גם חשש של "הודי הנפך עלי למשחית" (דניאל י, ח), והיינו מושג המצפון של המוסר (השייך לאופי הטבעי של המוסרניק) כמבואר בפנים.

נט נפלאות במדבר השתא – שיעור ל"ג בעומר ח"ב – עמ' 8. ס יש קשר מיוחד בין ההוד (שפנימיותו תמימות) והיסוד, בסוד "צדיק תמים" (בראשית ו, ט).

סא **מסריח** לשון **סרח** העודף ממנו יש יניקה לחיצונים, עודף המודעות העצמית על גוף המעשה, בו מתקיים "ואתה תשופנו עקב" (בראשית ג, טו) בהזקקת טובה לעצמו או ככאב המצפון על מה שעשה.

יסוד שביסוד
הוא הכאב
מהצדיק שבי –
כואב לי שאני
צדיק, שאני
רוצה להיות
צדיק, שיש לי
את המצפון הזה.
למה? זה לא
מוסרי. המניע
המוסרי שלי לא
מוסרי בכלל

השחקנים – האיד, האגו והסופר-אגו.

אחד כבר הזכרנו קודם, כשאמרנו שה'איד' הוא השד של האדם – יש את השד של האדם, את האדם של האדם ואת המלאך של האדם. זהו דימוי מאד קרוב, ובעצם זהה, שכבר ר"א אבולעפיא אמר לפני כמעט אלף שנה – הוא כותב^ב ששלש אמות **אמש**^ה הן ר"ת **אדם-מלאך** – שטן, אנחנו נשנה ל-**שד**, יותר טוב, כי **ש** ולא **ש**. גם יותר פשוט, שיש לאדם את האדם שלו, האגו, את המלאך שלו, הסופר-אגו, והשד שלו, האיד.

איזה עוד דימוי יש? יש דימוי שלקוח מהנצרות – אני חושב בתת-מודע של פרויד עצמו – שיש

את הבן, האב והסבא. הבן הכוונה התינוק. אלה שלשה דורות: הבן הקטן הוא האיד, שמה שמניע אותו הוא רק דחפים נטו; מי שמרסן אותו האבא, האגו, המציאות, ההתחשבות במציאותיות, במצוי; אבל מי שנותן את המוסר, מה מוסרי ומה לא מוסרי, הוא הסב, המלאך.

יסוד שביסוד – מצפון על המצפון

בכל אופן, אם נלמד מהדברים שלו, נשתמש בהם, אפשר לעדכן – זו דוגמה איך לעדכן את המבט שלנו על הנפש, על נפש האדם, ולהבין מחדש מהו יסוד שביסוד. נחזור לכך שהצדיק הזה אצלו הוא המצפון. אצלנו מצפון הוא בעייתי, לא טוב, הוא הצפוני. אם אומרים ש'כואב לי המצפון' – עשיתי משהו לא מוסרי. המוסר של האדם הוא המצפון שלו, הדרישה שאתה צריך להיות מוסרי, צריך לוותר על כל הדחפים

נו אוצר עדן הגנוז ח"א סימן ב; מפתח השמות פרשת שמות ובכ"מ.

נז ספר יצירה פ"א מ"ג.

המתקת ה'אני'

התיקון הכללי של רבי נחמן^{טז} מתחיל "מכתם"^{סח}, ואנחנו מסבירים^{סט} ש"כתם" היינו הכתר^ע, "ראשו כתם פז"^{עו}, ו"מכתם" שחז"ל דורשים "מכתו תם"^{עב}, הוא המשכה מהכתר לברית, מה"אל עליון", הכתר העל-מודע^{עג}, ל'אני' העליון של הנפש, שהוא היסוד. אחר כך הוא ממשיך להתחבר למלכות, הזיווג, "למען שמו באהבה", ואז כל הגבורות הופכות להיות חסדים, המתקה.

[אז יש ציור חיובי של אני מתוקן?] כן. "ראשית אוני" צריך להיות דבר טוב, ועד ל"יתר שאת ויתר עז"^{עז} (לזכות על ידי ה"ראשית אוני" לכהונה ומלכות^{עז}). גם לה' יש שני 'אני', "אני אני הוא"^{עח}, רואים שיש שני 'אני' (אצלו "אני ראשון ואני אחרון"^{עט} ואצל האדם אני עליון ואני תחתון), וגם בתניא יש שני 'אני'. הבינוני של התניא הוא האגו (והאידי^{עז}), לכן הוא אומר שהבינוני מזדהה עם הנפש הבהמית^{עב}. בתניא האני העליון הוא הנפש האלקית, ודאי טוב.

יש גם גימטריא ממש יפהפיה: **אני עליון אני תחתון** שוה ד"פ **רפת**, ממוצע כל מלה, **תחתון** עולה ג"פ **רפת** והשאר עוד **רפת**. הכל סוד תיקון **רפת** של האריז"ל, שיש בהם שבירה ותיקון, לכן המוסר השכל הוא "רך כקנה ולא קשה כארז", "שמאל דוחה וימין מקרבת", ו"בנין ילדים

כל הענין קשור ליסוד גדול בחסידות^{צב}, ההסבר למאמר חז"ל "מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשיה קא עביד"^{סג}, לפיו הדרגה העליונה של "שלא לשמה" היא לימוד האדם כדי לשפר ולתקן את עצמו (לימוד מתוך מצפון ורצון להיות מוסרי), ורק אז, אם הוא זוכה, "מתוך שלא לשמה בא לשמה"^{סד} ביציאה גמורה מהמודעות העצמית ועבודה מתוך בטול אמתי לה' ולרצונו יתברך – הכרת היסוד שביסוד ב"יסוד היסודות ועמוד החכמות", שיש רק אחד והעבודה היא "בלתי להוי' לבדו"^{סה} (אך בתמונת העולם של הפסיכולוגיה, שה' אינו חלק ממנה, לעולם אין חריגה מהמודעות העצמית ותמיד נשארת הישות המסריחה של המצפון).

שוב, עכשיו הענין שלנו הוא ש"בנין ילדים – סתור", צריך לסתור את בנין האגו. בעצם, כל הפסיכולוגיה החילונית הזו, של אותו אחד, היא "בנין ילדים" – איך לבנות את עצמך. אבל את כל ה"בנין ילדים" צריך לסתור. הסתירה גופא, "סתירת זקנים", היא הבנין – את זה צריך לבנות. הסתירה היא כאילו בתוך השפיץ של בנין הילדים, שם יש את המצפון. [זהו בית המקדש?] זהו בית המקדש של הילדים. צריך להעמיק, הנקודה שם היא שיש איזה כאב נפשי שאיני מתנהג לפי הרצוי – שהמצוי שלי הוא לא הרצוי. אבל בהתחלה הדבר הזה גופא הוא הישות הכי גדולה, הקליפה הכי גדולה. על ידי הכאב על זה גופא, ועוד פעם הכאב – הכל בשמאל, הכל באמת, הכל בקורת, אבל בסוף יגיע מהאמת ל"והאמת והשלום אהבו"^{סו}. בסדר, זהו הווארט של הערב. לחיים לחיים.

טז ראה לקו"מ רה; שם תנינא צב; שיחות הר"ן קמא.

סח תהלים טז, א.

סט בכ"מ. ראה למשל **מבחר שיעורי התבוננות** ח"ז עמ' 151 ואילך; שיעור כ"ח שבט תשע"ז.

ע וראה ברש"י על אתר, ובכ"מ.

עא שיר השירים ה, יא.

עב ע"פ סוטה י, ב (הובא ברש"י לתהלים טז, א).

עג ראה לעיל בח"א של השיעור.

עד ראה רש"י עה"פ.

עה דברים לב, לט.

עו ישעיה מד, ו.

עז שרש הנפש הבהמית של יהודי "הוא מקליפת נוגה שיש בה גם כן טוב והיא מסוד עץ הדעת טוב ורע" (תניא פ"א) – ה'אגו' וה'אידי' הם הטוב והרע של הנפש הבהמית.

עח ראה תניא פכ"ט.

סב ראה באורך בספר **חתן עם הכלה** (בפרט שם ביאורים דח רקט).

סג פסחים סח, ב.

סד שם נ, ב (וראה באורך וברוחב בספר **חתן עם הכלה**, כנ"ל).

סה שמות כב, יט.

סז זכריה ת, יט. וראה לעיל ח"א של השיעור.

סתירה וסתירת זקנים בנין, "בנה ביתך" עט
 (היינו בית המקדש שלך, "ביתך", היורד באש
 מן השמים כשיש בטול אמת).

עט נוסח מוסף למועדים.

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ♦ מדת "קונה הכל" היא להכיר שכל ישראל קדושים, צדיקים ויפים.
- ♦ לימוד תוהי של "תורת אמת" יכול להוביל להנהגת "קשה כארו".
- ♦ כלפי מי שנמצא במוחין דקטנות יש לנהוג ב"שמאל דוחה וימין מקרבת".
- ♦ עצת הפסיכולוג החילוני לבנות את האגו היא "בנין ילדים" – גישה שנובעת מקטנות מוחין.
- ♦ "סתירת זקנים" היא הלימוד כיצד לסתור את האגו – ובכך לבנות את האישיות באמת.
- ♦ ה'אני' של המלכות הוא האגו וה'אני' של היסוד הוא הסופר-אגו.
- ♦ המושג מצפון מלא ישות, לכן "הצפוני" הוא כינוי ליצר הרע.
- ♦ בכל יהודי יש נקודת צדיק – ה'אני' של היסוד שהוא שאיפה להיות צדיק.
- ♦ אגו הוא 'האני המצוי' וסופר-אגו 'האני הרצוי'.
- ♦ בקדושה סופר-אגו הוא הנפש האלקית ואגו ואיד הם הטוב והרע של הנפש הבהמית.
- ♦ ה'שילוש' של פרויד הוא בהשראה נוצרית.
- ♦ אגו, סופר-אגו ואיד הם שלש אמות **אמש** – אדם-מלאך-שד.
- ♦ סופר-אגו, אגו ואיד הם סבא-אבא-בן.
- ♦ מצפון מלא-ישות הוא מסריח בסרח העודף של גאווה ומחדיר סרחון באישיות כולה.
- ♦ יסוד שביסוד הוא מצפון על המצפון – הכרה בחוסר-המוסריות שלו.
- ♦ הדחף לתדמית מוסרית הוא פסגת ה"שלא לשמה", ועל ידי מצפון על המצפון ניתן לבוא "לשמה" – עבודה "בלתי להוי' לבדו".

תמימות לילה ויום

קיצור מהלך השיעור

בשיעור שנמסר בל"ג בעומר האחרון, נגע הרב בסוגיה הלכתית בדיני ספירת העומר, ותוך כדי ביאור יפה ומחודש בהלכה האיר את הדברים באור פנימי. מתברר שבימי ספירת העומר יש שני צדדים, הלילה והיום. שיעור מומלץ ללימוד בזמן ההמתנה לתפלת ערבית של ליל שבועות, שמהדרים לאחרה מדין "תמימות".

חֲרַמְשׁ בְּקָמָה תִּחַל לְסַפֵּר שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת^א, אך הבאת העומר (הקרבתו במקדש) היא ביום דווקא, שנאמר "מיום הביאכם". ומבאר אדמו"ר הזקן שעיקר הלימוד הוא לספירת היום הראשון וממנו לומדים לשאר הימים: "ואין אתה מוצא תמימות אלא כשמתחיל לספור בערב, דהיינו שמתחיל הוא לספור יום הראשון בליל ט"ז קודם אור הבוקר, והוא הדין ספירת שאר הימים שאינה אלא בלילה, שמן הסתם ספירת כל הימים הם שוין"^ב. כלומר, עיקר "תמימות" הוא ביום תחילת הספירה (המפורש בפסוקים, "ממחרת השבת, מיום הביאכם"), אך מכאן יש ללמוד מהו אופן הספירה בכלל.

אחת ההלכות העיקריות בספירת העומר היא הספירה בלילה מדין "תמימות". "וּסְפַרְתֶּם לְכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָעוֹת תִּמְיַמֶּת תְּהֵינָה"^א, ופירש רש"י "תמימות תהיינה – מלמד שמתחיל ומונה מבערב שאם לא כן אינן תמימות". ומבואר בגמרא^ב "קצירה וספירה בלילה והבאה ביום": קצירת העומר היא בלילה, ליל ט"ז בניסן (מוצאי יום טוב), כמפורש במשנה באריכות סדר הקצירה בלילה^ג; וכן ספירת העומר היא בלילה "אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות? בזמן שאתה מתחיל למנות [נ"א: מונה] מבערב". הספירה והקצירה קשורות זו בזו, ככתוב "שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפָּר לָךְ מִהַחֵל

א נערך ע"י יוסף פלאי לפי שיעור ל"ג בעומר תשפ"ב. ויקרא כג, טו.

ב מנחות סו, א. וראה תורת כהנים עה"פ, ספרי פרשת ראה עה"פ "שבעה שבועות תספר לך".

ג מנחות פ"י מ"ג.

ד דברים טז, ט.

ה שולחן ערוך אדה"ז תפט, ג.

הוא ביום הראשון לספירה, כך הוא מופיע ביום האחרון בו נשלמת הספירה כולה, "תמימות תהינה" – "נעוץ תחלתן בסופן".

בהקשר זה יש להעיר לנוסח רס"ג, וכן מנהג יהדות תימן עד היום (נוסח 'בלדי'), לומר בספירה האחרונה "האידינא ארבעין ותשעא יומי בעומרא דאינון שבעה שבועי שלמי", כלומר להזכיר בספירה ששלמו "שבע שבתות תמימות", כתרגום אונקלוס "שבע שבוען שלמן".

המחלוקת בספירה ביום

בעיקר דין ספירה בלילה וביום: הכל מודים שמצוה לספור בלילה, אך נחלקו מה הדין בדיעבד. דעת בה"ג¹ שאם שכח לספור בלילה סופר ביום, ובפשטות זו ספירה גמורה בברכה (כמפורש בכמה ראשונים²), אך לקמן תובא דעה נוספת). ואילו רבינו תם וסיעתו סוברים שמי שלא ספר בלילה אינו יכול לספור ביום³.

הראשונים תולים מחלוקת זו בדין קצירת העומר. בגמרא מבואר שיש מחלוקת בקצירה ביום: במשנה מנחות נאמר "מצותו לקצור בלילה. נקצר ביום כשר"⁴, ומובא בגמרא לימוד לזה מהפסוק "ואם תקריב מנחת בכורים לה'... תקריב את מנחת בכורך"⁵ – "מנין שאם נקצר

קדושת יום טוב בתפלה מבעוד יום הרי זה כמו שחסרו מעט ממ"ט ימי הספירה שלפני חג הזה והתורה אמרה שבע שבתות תמימות תהינה. ומזה הטעם אין לקדש גם כן קידוש היום מבעוד יום אף קודם תפלת ערבית". אמנם יש פוסקים שהקלו בזה ובפרט בתפלת ערבית, ראה מה שנסמן בשו"ת יחוה דעת ח"ו ס"ל ובפסקי תשובות תפט.

ג. מובא בתוספות מנחות סו, א ובהרבה ראשונים. יד. ראה למשל ריטב"א מגילה כא, א.

טו. תוספות שם. ספר הישר חלק החידושים תי. ובהרבה ראשונים.

טז. מנחות פ"י מ"ט. והאחרונים הוכיחו שהכוונה שמקיימים בזה מצות קצירה ולא רק שכשר להקרבה, ראה שפת אמת מנחות עא, א. עונג יו"ט ס" מג. אבני נזר או"ח ס" שפה, ואכמ"ל.

יז. ויקרא ב, יד (וראה תורה תמימה שם הערה צ).

הלכות נוספות מדין תמימות

בנוסף, יש מחלוקת גדולה במי שהפסיד ספירת יום שלם. יש אומרים¹ שהפסיד את הספירה בשאר הימים, כיון שאין זה "תמימות", ויש אומרים² שספירת

כל יום היא מצוה בפני עצמה וימשיך לספור בברכה, שאין זה חסרון ב"תמימות" (ומה שכתוב בגמרא הוא רק על תמימות הספירה שתהיה בלילה). ולהלכה נפסק בשו"ע שימשיך לספור בלא ברכה³. אך לא נעסוק כאן בדין זה אלא רק במה שנוגע לתמימות הספירה בכל יום.

לגבי הספירה בלילה, מבואר בהלכה שלכתחילה יש לספור בתחילת כל לילה כדי לקיים "תמימות" (מלבד דין "זריזין מקדימין למצוות")⁴. יתרה מזו, יש דעה בראשונים שעדיף להקדים ולספור לפני חשכה כדי לקיים "תמימות" (אך לא נפסק כך, אלא שראוי לספור רק אחרי צאת הכוכבים⁵).

וכיוצא בזה לגבי סיום הספירה, כתבו כמה פוסקים שבליל חג השבועות יש להתפלל ערבית ולעשות קידוש רק לאחר צאת הכוכבים, כדי לקיים "תמימות"⁶. כמו שעיקר דין "תמימות"

1. דעת בה"ג המובאת בתוספות מנחות סו, א ובעוד ראשונים. וראה שו"ת יצחק ירנן לרב יצחק ברדא שליט"א ח"ה, ח"ו סימנים י"כ שהאריך בבירור שיטת בה"ג ושאר הגאונים והראשונים.

2. דעת תוספות שם ורוב הראשונים.

3. שו"ע או"ח תפט, ח.

4. לשון הטור ס' תפט "וזמן הספירה מתחילת הלילה... שכח לספור בתחלת הלילה הולך וסופר כל הלילה", וקרוב לזה בשו"ע ובלבוש שם מבואר שזה בגדר תמימות וכ"כ המש"ב (אך אדה"ז שם ס"ג לא הזכיר בפירושו בזה 'תמימות', וצ"ב).

5. ראה תוס' מנחות סו, א. רא"ש פסחים פ"י ס" מ. ר"ן סוף מסכת פסחים.

6. יא. שו"ע תפט, ב. וראה שו"ע אדה"ז שם סעיף יב.

7. יב. ראה ט"ז ומג"א בשו"ע או"ח ס' תצד. ובשו"ע אדה"ז שם (ס"ב) "ואף על פי שבכל ערבית יום טוב נוהגין להקדים תפלת ערבית של יום טוב מבעוד יום... מכל מקום בליל שבועות מאחרין להתפלל לאחר צאת הכוכבים שאם יקדימו ויקבלו

כדי שאם שכח לספור בלילה תועיל לו ספירת היום¹³.

מקור ראשון לדבר נמצא בחילוקי מנהגים שבין בני בבל ובני ארץ ישראל "בני בבל אין סופרים העומר אלא בלילה ובני ארץ ישראל בלילה וביום"¹⁴. אפשר להסביר שמנהג בני ארץ ישראל הוא מהטעם הנ"ל, להזכיר למי ששכח לספור בלילה, אך יתכן שבני ארץ ישראל סברו שמעיקר הדין צריך לספור שתי פעמים, בלילה וביום, ויתכן שאף היו מברכים בשתי הפעמים, וסברו שספירת העומר דומה לקריאת שמע שמצוותה בערב ובבוקר, בשני חלקי היום! יתרה מזו, הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב אמר שאסור להסיח דעתו מהספירה כל היום, על פי דברי הזהר שצריך שהמנין לא יאבד¹⁵, וזהו פירוש "תמימות"! ולכן היה נוהג הרמ"מ לומר כמה פעמים במשך היום "היום כך וכך לעומר"¹⁶. כלומר, אע"פ שיוצאים ידי חובה בפעם אחת הנעשית בלילה, עדיין יש טעם להזכיר שוב את הספירה ביום ואף כמה פעמים במהלך היום¹⁷.

ביום כשר? תלמוד לומר תקריב¹⁸. אך ממשנה אחרת במגילה מוכיחה הגמרא שקצירה ביום פסולה. וכיון שקצירה וספירה סמוכות זו לזו דינן שווה, אם קצירה ביום כשרה גם ספירה ביום כשרה ואם קצירה ביום פסולה אזי אין לספור ביום. אך התוספות מוסיפים שגם אם קצירה ביום כשרה יש להחמיר בספירה מדין תמימות.

יש טעם להזכיר שוב את הספירה ביום ואף כמה פעמים במהלך היום

ו ה ר מ ב " ם פסק שקצירה ביום כשרה¹⁹, ולגבי ספירה כתב "ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן. שכח ולא מנה בלילה מונה ביום"²⁰. אפשר להבין שסופר ביום בברכה, אך בהמשך כתב "וצריך לברך כל לילה... על ספירת העומר קודם שיספור"²¹, ומשמע שהסופר ביום יספור בלא ברכה, וכן נמצא בתשובת הרמב"ם עצמו²².

ספירה ביום בלא ברכה

למעשה נפסק בשו"ע "שכח ולא ברך כל הלילה, יספור ביום בלא ברכה"²³. זו הכרעה מצד הספק, מחמירים להמשיך לספור כדעת הבה"ג אך בלא ברכה, כיון שספק ברכות להקל²⁴. עוד מובא בפוסקים מנהג טוב לספור בכל יום בלא ברכה²⁵, והטעם כתבו כמה פוסקים

יח מנחות עב, א.

יט הלכות תמידין ומספין פ"ז ה"ז.

כ שם הלכות כביכג.

כא שם הכ"ה.

כב מובא בפירושו הרב קפאח "ומי ששכח ולא ברך על העומר בתחילת הלילה יכול להשלים הברכה כל הלילה ואין לו להשלימה ביום".

כג או"ח תפס"ז.

כד כמבואר בפרי חדש שם.

כה נהר מצרים דיני העומר אות כד, ומביא שזהו מנהג מצרים וכן ראה בירושלים ת"ו ובשאר עיריות. כף החיים תפס

אות פ. פסקי תשובות אות יט. נטעי גבריאל פסח ח"ג פכ"ג.

כו כדברי נהר מצרים, כף החיים ועוד.

כז מובא בסוף ים של שלמה ב"ק.

כח זח"ג צ"ב.

כט מנחם ציון, דרושים לפסח "מנהג ישראל תורה היא שכותבים באגרות למספר בני ישראל, לפי שאסור להסיח דעתו מהספירה, שצריכין להיות שבע שבתות תמימות. וכמ"ש בזוה"ק דצריך דלא יתאבד מינה חושבנא דא. וכן נהגתי בעצמי לומר כמה פעמים ביום בלי ברכה היום כך וכך לעומר". וכן העיד תלמידו בשו"ת מראה יחזקאל סי' קד. ובהגהות הצבי והצדק על ספר מנחם ציון הביא מספר באת המים שרבי צבי הירש 'משרת' מרימינוב אמר בשם רבו הרמ"מ "כי החיוב לזכור לפחות עשרה פעמים ביום מהספירה של אותו יום". ובספר עטרת מנחם אות קצא מביא גם בשם הרבי ר' אלימלך שצריך לספור בכל בקר.

ל ובסודות משיח תשנ"ו נתבאר שלשה טעמים בהנהגת חסידים ואנשי מעשה לחזור בימים אלה שוב ושוב על הספירה, בדרך הכנעה:הבדלה:המתקה: מתוך חשש שמא שכח; כדי להוסיף ולהעמיק בכונת הספירה (כידוע למכוונים בדרך הרש"ש שבימי הספירה לא מכוונים כוונת נוספות); כדי להוציא יהודים אחרים שלא ספרו במצות הספירה (כידוע מהצמח:צדק שעל פי פנימיות ניתן להוציא יהודים אחרים גם במצוות שבגופו), ואמ"ל.

גם דעת הרמב"ם שהסופר ביום יספור בלא ברכה, וכן יש שמועה בשם בה"ג^{טז}, ואפשר להסביר שאין זה מחמת ספק ברכות אלא שזו ספירה שאין מברכים עליה. אפשר להמשיך בדרך זו ולבאר את מנהג בני ארץ ישראל לספור בלילה וביום, בדומה לתפלת נדבה, "ולוואי ויתפלל אדם כל היום כולו"^{יז}.

כפל הספירה, אמונה וחסד

מכל זה עולה שיש שני סוגים של ספירה, בלילה וביום: ספירה בלילה היא ספירה 'תמימה', "תמימות תהינה", "ספירה בזמנה" ("חביבה מצוה בשעתה"^{יח}) ומברכים עליה. וספירה ביום היא תשלומין, מצוה שלא בשעתה, ואין מברכים עליה.

בפנימיות, ברכת המצוות, "אשר קדשנו במצוותיו", מהווה השראה של אור מקיף ואילו במצוה עצמה יש (יחסית) אור פנימי^{יט}. הספירה בלילה, יחד עם הברכה, היא שלמות של יחוד אור מקיף ואור פנימי, ובוה גופא היא תמימה-שלמה, "תמימות תהינה" בברכה וספירה. ואילו ספירה ביום, ללא ברכה, חסרה את השלמות של הברכה.

בספירת העומר מודגש ש"היום הולך אחר הלילה"^כ, כסדר הבריאה "ויהי ערב ויהי בקר"^{כא}, "בדישא חשוכא והדר נהורא"^{כב}, ולכן עיקר המצוה הוא לספור בלילה. שלא כמו בקדשים בהם "הלילה הולך אחר היום"^{כג} (הלילה הבא שייך ליום שקדם לו).

לד תוספות במגילה בשם בה"ג. וראה שם בטו"א זרע יצחק ועוד שעמדו על כך.

לה ברכות כא, א.

לו מנחות עב, א.

לז פרי עץ חיים שער ספירת העומר פ"ג. וראה שעה"כ דרושי תפלת השחר ב.

לח חולין פג, א.

לט בראשית א, ה.

מ שבת עז, ב.

(ואפשר לומר שמקיימים בזה מצוה דאורייתא, כמו 'מצוה קיומית', על דרך אכילה בסוכה בכל ימי סוכות).

גדר הספירה ביום

יש לבאר מהו גדר הספירה ביום לדעת בה"ג וסיעתו. וממה נפשך, אם צריך לספור בלילה מדין תמימות מדוע ספירה ביום כשרה?

אפשר לומר שספירה בלילה מדין "תמימות" היא רק לכתחילה^{לא} (אע"פ שזו דרשה גמורה דאורייתא) כיון שנלמדה מקצירת העומר שכשרה ביום. אמנם במרדכי^{לב} מובא גדר נוסף: "שאלו לרבינו יעקב בר' יקר מי שלא בירך בלילה מהו שיברך ביום. והשיב שכר ספירה יהיבין ליה שכר ספירה בזמנו לא יהיבין ליה. ואין הדבר ידוע אם אמר להם לספור למחר ולברך או לספור בלא ברכה". ומביא המרדכי דברי הראב"ה הרוצה לומר שאפשר לברך ביום "כהיהא דפרק תפלת השחר טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים ודווקא בשכח ולא בביטל כדקאמרינן התם".

כלומר, כשם שיש תפלת תשלומין, "טעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתים... שכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה"^{לג}, כך ספירה ביום "שלא בזמנה" היא תשלומין לספירת הלילה (ולכן רק בשכח יספור ולא בבטל במזיד). ומטעם זה הסתפקו הראשונים שמא אין לברך על ספירת היום – לא מפני ספק בדין אם יש ספירה ביום, אלא שעל ספירה שלא בזמנה אין לברך! כאמור,

לא כמ"ש המאירי בפסחים קכא, ב "שלא נאמר תמימות לפירוק עול מנין ולהפקיעו מכן וכל אלא שהמצוה כך היא ואפי' שכח את כלן ובזכר באחרונה סופר את האחרונה". וכיו"ב כתב במגילה כ, ב.

לב מסכת מגילה סימן תתג. וכן הוא באור זרוע הלכות ערלה וחדש ס' שט. מובא בשו"ת צמח צדק או"ח ס"ג.

לג ברכות כו, א.

“אימתי הן תמימות? בזמן שישראל עושין רצונו של מקום”^{טח} – ואז השבתות תמימות ונפשות ישראל תמימות.

יש מסבירים^{טט} את ההבדל בין שלם לתמים: שלם הוא בכמות ותמים באיכות, כמו “צדיק תמים” (וכן תמים בלא מום היינו בלא חסרון באיכות גופו), ולפי זה היה צריך לכאורה לומר “שבע שבתות שלמות תהינה” (מבלי להחסיר יום אחד), כלשון התרגום שהובאה לעיל, אלא שהכתוב רומז לתכלית ספירת העומר שהיא “תמימות ושלמות הנפש”, כאשר בכל יום ויום יש תמימות באיכות, להשלים את המדה הפרטית של אותו יום. כך מתקיים “וספרתם לכם”, לתקן ולהאיר (לשון ספיר) את עצמכם, כמו “לך לך”, להנאתך ולטובתך”!

תמימות שייכת לאברהם אבינו, שנאמר לו “התהלך לפני והיה תמים”^{נא}, באמונה תמימה כנ”ל (ו”על ידי מצות העומר זכה אברהם לירש ארץ כנען”^{נב}). ובהמשך, התמימות של “יעקב איש תם”^{נג} שתיקן תפלת ערבית בה סופרים את העומר (וגם רבינו יעקב תם בעל התוספות, הוא המחמיר בדין תמימות לספור בלילה דווקא). תמימות שייכת גם לבן התם בהגדה של פסח (היוצא עם אביו ממצרים ומיד מתחיל לספור לקראת מתן תורה) – הבן התם שייך לאמונה, הוא מאמין בתמימות, בבחינת “אמונתך בלילות”, ולכן סופר בלילה דווקא.

מדת התמימות היא פנימיות ההוד, ועיקר התיקון של ספירת העומר הוא בל”ג בעומר^{נד}, הוד שבהוד, תמימות שבתמימות – אז מתחיל

מח ויקרא רבה כח, ג לפי דברי הכתב והקבלה וכי”ב בעוד ספרים. וראה לקוטי שיחות חל”ח, חג השבועות שמפרש “עושים רצונו של מקום” היינו שביהמ”ק קיים ומקריבים עומר ושתי הלחם.

מט לפי הכתב והקבלה ויקרא כג, טו.

נ רש”י בראשית יב, א.

נא בראשית יז, א.

נב ויקרא רבה כח, ו.

נג בראשית כה, כז.

נד וראה שיעור ‘אתהפכא בעבודת הספירה’ בגליון במדבר.

לילה שייך לאמונה, “ואמונתך בלילות”^{נא} – ספירת העומר מתחילה מאמונה (בחינת אשה). לעומת זאת, יום הוא גילוי אור החסד, “להגיד בבקר חסדך” (בחינת זכר, משפיע, זכר חסדו). לאחר האמונה, ספירה בלילה, מגיע החסד, היום. זהו הסדר של אברהם אבינו “והאמן בהוי’ [אמונה] ויחשבה לו צדקה [חסד]”^{נב}, הכל מתחיל מאמונתו של אברהם “ראש כל המאמינים”, “אחד היה אברהם”^{נג} ב”יום אחד” לעומר (וכן עיקר דין “תמימות” נלמד מספירת היום הראשון). על אברהם ושרה נאמר “יודע הוי’ ימי תמימם”^{נד} – “ימי תמימים” רומז לספירת העומר שבה יש דין “תמימות” בספירת כל יום ויום.

בנוסף, בכוונות

ספירת העומר השנה^{נה} התבאר שהיום הראשון הוא כנגד ‘אמונה שבאמונה’, ולכן הספירה היא בלילה, “אמונתך בלילות” (ומכאן נלמד לכל הימים).

תמימות

ותמימות

“תמימות תהינה” שייך למדת התמימות בנפש. יש לספור ספירת העומר מתוך תמימות (“הולך בתם ילך בטח”^{נד}, בבטחון שישלים את הספירה), ותכלית הספירה היא להגיע ל”תמים תהיה עם הוי’ אלהיך”^{נז}. וכן יש לפרש במדרש

מא תהלים צב, ג.

מב בראשית טו, ו.

מג יחזקאל לג, כד.

מד תהלים לז, יח. בראשית רבה נח, א; סב, א.

מה נתבארו בסעודת משיח ונדפס בגליון קדושים.

מו משלי י, ט.

מז דברים יח, ג.

**הבן התם שייך
לאמונה, הוא
מאמין בתמימות,
בבחינת
“אמונתך
בלילות”, ולכן
סופר בלילה
דווקא**

"כבוד יום קודם לכבוד לילה"^{נח},
וכן בפנימיות יש עליה מיוחדת של
'מעלי שבתא' ועליה מיוחדת של
'יומא דשבתא'. "אלמלא משמרין
ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד
נגאלין"^{נט} – מעלי שבתא ויומא
דשבתא.

מכאן טוב טעם במנהג לספור
בלילה וביום: כשם שבשבת,
עיקר העליה מחול לשבת היא
בליל שבת, כן עיקר הספירה הוא
בתחילת הלילה כשעולים ל"יום אחד לעומר"
(וכן מ"יום אחד" ל"שני ימים"). וכשם שבשבת
יש עליה נוספת מליל שבת ליום השבת, כך
יש טעם לספירה נוספת ביום. בליל שבת יש
קידוש בברכה וכן ספירת העומר בלילה היא
בברכה, ואילו ביום השבת יש 'קידושא רבה'
בלא ברכה וכן ספירת העומר בלא ברכה. אכן,
מי שלא קידש בליל שבת מקדש בברכה ביום
השבת^ו, כפי השיטה שאפשר לספור בברכה גם
ביום מדין תשלומין.

נח פסחים קה, א.
נט שבת קיח, ב.
ס פסחים קה, א.

להתקיים "תמימות תהיינה".

שבת כפולה

הכפילות בימי ספירת העומר,
לילה ויום, קשורה באופן מובהק
לשבת. ספירת העומר בכלל
קשורה לשבת, מתחילה "ממחרת
השבת" והשבועות השלמים בה
נקראים "שבתות תמימות" (דבר
הניכר בפרט השנה, כאשר כל
שבוע נשלם בשבת^ז).

"כל עסקא דשבת כפול"^ז,

ולענייננו יש חילוק בין ליל שבת ליום השבת:
אמנם יום השבת כולו הוא "יום מנוחה וקדושה",
אך יש מעלה מיוחדת בליל שבת, כמו מצות
קידוש שמצוותה בליל שבת ("זכרה על היין
בכניסתו"^ח), ויש מעלה מיוחדת ביום השבת,

נה כדברי רבן יוחנן בן זכאי, מנחות סה, ב "כאן ביום טוב
שחל להיות בשבת" ופירש רש"י "דממחרתו אחר השבת
דהוא יום הבאת עומר ומתחילין לימנות מתוקם שבע שבתות
תמימות תהיינה". ובקהלת רבה א, א ג "תמימות תהיינה
אימתי בזמן שאין ישוע ושכניה ביניהם", דהיינו שקביעות
השנה היא שיו"ט של פסח חל בשבת (ראה לקו"ש חל"ח חג
השבועות).

נו מדרש תהלים צב.
נד פסחים קו, א.

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ◆ מנהג טוב לספור גם ביום, ואף להזכיר את הספירה כמה פעמים ביום.
- ◆ עיקר ספירת העומר בלילה, בחינת אמונה. אך יש גם ספירה ביום, בחינת חסד.
- ◆ יש לספור ספירת העומר מתוך תמימות, ובזכות ספירת העומר מגיעים לתמימות.
- ◆ הצטברות ימי הספירה היא שלמות בכמות, אך בכל יום יש תקון פרטי של שלמות באיכות.
- ◆ ספירת העומר קשורה לשבת, והספירה בלילה וביום היא כנגד מעלי שבתא ויומא דשבתא.
- ◆ ה"תמימות" מתבטא במיוחד ביום הראשון ("יום אחד") וביום האחרון של הספירה ("ארבעין ותשעה יומי בעומר דאינון שבעה שבועות שלמי").

שיעור

התוועדות שבועות

תיקוני כלה בשבועות

קיצור מהלך השיעור

שיעור קצר שנמסר בצהרי שבועות עוסק ב'תיקונים' המיוחדים של שבועות – תיקון ליל שבועות ומגלת רות – ומתייחס גם לקריאת התורה של שבועות.

פרק א עוסק בעיקר בתיקון ליל שבועות – **כד** ספרי התנ"ך, שהם **כד** קישוטי כלה, בחלוקה הפנימית שלהם ובטעמיהם – ומלמד כיצד ההתקשטות בליל שבועות בתורה הישנה, בה עסקנו בשנה שעברה, בונה כלים ל"אור חדש" של התורה שנקבל בשבועות בבקר.

פרק ב פותח בהתבוננות נאה בשלש המגלות שקוראים ברגלים – כסדר שעובר כל זוג שמתחתן – ומתמקד במגלת רות הגיורת. מודגש היחס בין הגר והגיורת שהם גיבורי החג – יתרו ורות – שהוא־הוא היחס בין התורה שבכתב והתורה שבעל פה, שתי התורות שאנו זוכים לקבל ב"זמן מתן תורתנו".

יש בתנ"ך עשרים וארבעה ספרים, כנגד עשרים וארבעה קישוטי כלה שמופיעים בספר ישעיהו², מהם לומדים³ ששלמות תכשיטי הכלה הם **כד** קישוטים. בנישואין שלנו לקב"ה בשבועות, "יום חתונתו זה מתן תורה"¹, אנחנו מתקשרים ב־**כד** ספרי התנ"ך. כך בליל שבועות

כ ד כ ד
ש מ ש
ת י
ך

השורה העליונה, "ושמתי" (756) עולה יהלום זך, **חשמל** **חשמל** השאר – "כדכד שמשתיך" (1118) עולה "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (והיינו חלוקת הביטוי לכפולת 7 וכפולת 13, ודוק).

ב ישעיה ג, יחכד.
ג ראה שמות רבה מא, ה ומפרשים שם.
ד תענית כו, ב.

א. תיקון ליל שבועות קישוטי כלה

בלילה אמרנו תיקון ליל שבועות. עיקר התיקון הוא שאומרים התחלה וסוף של כל ספר מ־**כד** הספרים של התנ"ך, כמו שנסביר. בחלק התורה של התיקון, אומרים את ההתחלה וסוף של כל הפרשות, אבל עיקר התיקון הוא ההתחלה והסוף של כל **כד** הספרים, סוד "ושמתי **כד-כד** [כד התחלות ו־כד סיומים] שמשתיך"^א.

נרשם מהזכרון ע"י אליעזר שלמה מזרחי. לא מוגה. חג שבועות, ו' סיון ע"ח – כפר חב"ד
א בביטוי "ושמתי כדכד שמשתיך" יש 15 אותיות, משולש 5:

חלוקת כד ספרי התנ"ך

עשרים וארבעה הספרים מתחלקים לשלשה חלקים: חמשה חומשי תורה, שהם נבואת משה רבינו ב"אספקלריא המאירה"¹ (ארבעה חומשים "מפי הגבורה" וחומש דברים "מפי עצמו"² – בחינת רוח הקדש³, מדרגת הכתובים הכלולה בתורה – בהתלבשות השכינה בתוך גרונו⁴).

שמונה ספרי הנביאים, נבואה ב"אספקלריא שאינה מאירה".

אחד עשר ספרי הכתובים, שאינם נבואה אלא "רוח

הקדש"⁵. רוח הקדש היא אתערותא דלתתא, מתוך הלב, שיש בה מעלה מסוימת אפילו ביחס ל"אספקלריא המאירה" (בסוד "כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממש"⁶).

יש פה סדרה עולה – 5, 8, 11. זו סדרה לינארית עם הפרש קבוע של שלש – סוד "אוריין תליתא"⁷. המספר הקודם בסדר הוא 2, רמז לשני לוחות הברית הקודמים גם לחמשה חומשי תורה, אותיות החקיקה שלמעלה מאותיות הכתיבה⁸ של תורה שבכתב. המספר הבא בסדרה הוא 14, רמז ל"יד ספרי הרמב"ם, ה"מקבץ לתורה שבעל פה כולה" (עד ש"אדם קורא בתורה שבכתב תחלה, ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם")⁹.

- יב זהר ח"ב פב, ב. וראה סוכה מה, ב.
יג מגלה לא, ב; זהר ח"ג ז, א.
יד תוספות מגלה לא, ב ד"ה "משה".
טו ראה שיעור ז' מנחם אב ע"ט.
טז עבודת הקדש ח"ד פרקים כג"ה.
יז שער האמונה (אדהאמ"צ) פט"ו (ובהמשך שם). ובכ"מ.
יח שבת פח, א.
יט ראה לקו"ת בחקתי.
כ הקדמת משנה תורה.

בליל שבועות
אנחנו אומרים
את אותיות
התיקון כדי
לתקן ולקשט
את הנפש, כמו
שאומר הזהר
שהשכינה
"אתתקנת"
ואתנהירת
בקשוטהא"

אנחנו אומרים את אותיות התיקון כדי לתקן ולקשט את הנפש, כמו שאומר הזהר שהשכינה "אתתקנת ואתנהירת בקשוטהא"¹⁰. תקון הוא מעשה – "אשר ברא אלקים לעשות"¹¹ היינו לתקן – ו"מעשה בגימטריא קשוט! באמירת התיקון אנחנו מתקשטים לקראת החתונה – קבלת התורה.

[איך אפשר להתקשט בקישוטי התורה, בלילה, לפני שקיבלנו אותה בבקר שבועות!]? בכל שנה מתקשטים בתורה של השנה שעברה כדי לקבל תורה חדשה. בתיקון העיקר הוא אמירת

האותיות, שהן בחינת כלים – אלה התכשיטים¹² – ואילו קבלת התורה היא המשכת **תריג** אורות (**תריג** בגימטריא **אורות**), שהן כללות כל המצוות. כלומר, ביחס לתורה החדשה, התורה של שנה שעברה אינה אור אלא כלי בלבד. התורה החדשה היא בחינת "אור חדש על ציון תאיר"¹³, וכנודע הפירוש בחסידות¹⁴ ש"אור חדש" היינו ש"חדש להיות אור", ולעניננו נפרש שעד עכשיו היתה כלי ולא אור (כלומר, התורה החדשה בוקעת מתחדשת מתוך ה"כלי" של התורה שנתנה בסני, שהרי 'עוד פעם מתן תורה לא יהיה'¹⁵).

ה זהר ח"א ח, א.

ו בראשית ב, ג.

ז בראשית רבה יא, ו (ובכ"מ); פסיקתא רבתי ו; זהר ח"א מז, ב.

ח **תכשיט** (739) עולה **נצח הוד יסוד מלכות**, חלק המוטבע של הנפש, השייך לקריאת אותיות התורה (ללא העמקה כו'). **תכשיטים** ועוד **אותיות** עולים 1612 – 26 (**הוי'**) פעמים 62 (**יהיהווי', טוב מאד**) – **חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד**, ו"ק, חיבור המורגש למוטבע, ודוק.
ט ברכת "יוצר אור" (נוסח אשכנז וספרד).

י ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" להר"צ ר' הלל מפאריטש (נדפס **במגיד מראשית אחרית**) ובסיום ביאורו להקדמת דרך חיים.

יא לקו"ש ח"ד עמ' 1166; ראה ד"ה "שובה ישראל" תרס"ו, ובכ"מ.

שבעה סוגי טעמים

כל המקרא, כל מלה וכל פסוק בכל **כד** הספרים, מתחלק לארבעה רבדים: טעמים, נקודות, תגים, אותיות (טנת"א^{כא}). טעמים (באידיש "טרופ") היינו הלחן, המנגינה שבה קוראים את הפסוקים. לספרים שונים יש טעמים מיוחדים:

יש את הטעמים של חמשה חומשי תורה, כפי שאנו קוראים בקריאת התורה.

בראש השנה ויום כיפור קוראים בתורה בטעמים מיוחדים – זהו עוד סוג של טעמים של החומש.

יש את הטעמים של הנביאים, בהם אנו משתמשים בהפטרות.

בתוך הכתובים יש חלוקה לספרים שונים:

לשלש המגלות שקוראים בשלשת הרגלים יש טעמים מיוחדים, אותה מנגינה.

למגלת אסתר, שקוראים בפורים, יש טעמים מיוחדים.

למגלת איכה, שקוראים בתשעה באב, יש גם טעמים מיוחדים.

חוץ מזה, יש טעמים מיוחדים לספרי **אמת** – תהלים, משלי ואיוב^{כב}. האשכנזים כבר לא יודעים את הטעמים האלה, אך אצל חלק מהספרדים יש להם מסורת. בחב"ד מקובל^{כג} שאדמו"ר הזקן עדיין ידע את הטעמים האלה – טעמים שדורשים נשימה ארוכה – ומסר אותם לנינו הרב"ש, שהוא האחרון שידע אותם.

יש טעמים

מיוחדים

לספרי אמת

– תהלים,

משלי ואיוב.

האשכנזים כבר

לא יודעים את

הטעמים האלה,

אך אצל חלק

מהספרדים יש

להם מסורת.

בחב"ד מקובל

שאדמו"ר הזקן

עדיין ידע את

הטעמים האלה

אם כן, מנינו שבעה סוגי טעמים, שהסימן שלהם הוא **"טוב טעם"** ודעת למדני^{כד} – המלה **"טעם"** עולה ז"פ **"טוב"**, כנגד שבעה סוגי טעמים טובים המאפשרים לנו לקרוא בנעימה ולשנות בזמרה^{כה}. הטעמים הם עיקר התענוג של ספרי התנ"ך, בהם הכי מרגישים שהספרים הם תכשיטים, קישוטי כלה.

ב. חג הגיור

מגלת רות

חטיבה מיוחדת בתוך אחד עשר ספרי הכתובים היא חמש מגלות, כנגד חמשה חומשי תורה. המגלות שייכות לחגים:

בשלשת הרגלים, לפי סדרם בתורה, יש סדר מיוחד של שלש מגלות, שאפשר להסביר אותו לפי

הסדר של חיי זוג:

בפסח קוראים את מגלת שיר השירים, שיר האהבה, המתאר את האהבה של חתן וכלה עוד לפני החתונה.

בשבועות, "יום חתונתו" של ה' וכןסת ישראל, קוראים את מגלת רות, בה מתחתנים בעז ורות^{כז} (וגם מי שלא נוהג לקרוא אותה בצבור, כמונו, אומר אותה בתקון ליל שבועות).

בסוכות קוראים את מגלת קהלת, שאפשר לומר שכבר מתארת את החיים שאחרי הנישואין. קהלת לשון קהלה, אסיפה, קשורה לחג האסיף, בו אוספים את הפירות הביתה – הבית כבר מלא בילדים (משוררים, "מזמור לאסף"^{כח}).

כד תהלים קיט, סו.

כה ראה מגלה לב, א.

כו ורמז: "ביום חתנתו", הוי' כנסת ישראל, בעז רות עולה 52,2704 (בן הוי' הוי') ברבוע.

כז ביטוי הפותח 9 פרקי תהלים – ג, עג, עה, עו, עז, עט, פ, פב, פג.

כא ע"ח שער טנת"א.

כב ראה **אשא עיני** מאמר "טעמי המקרא" לעומת טעמי **אמת** יש טעמי **קשר** (תיקון **שקר**, כתבוואר בד"א"ח) – קהלת, שיר השירים, רות.

כג ראה סה"ש (מהדורת לשה"ק) תש"א עמ' כא; תש"ד עמ' פכה ועוד.

את התורה לכל הגוים שבעולם – קודם את שבע המצוות שנתנו להם ואחר כך את כל התורה^{כב} – ולצדף לעם ישראל את כל אלה ששייכים אלינו, את כל גרי הצדק (כידוע שכל גר היה מלכתחלה עם נשמה שמיועדת להיות יהודי, ולכן חז"ל משתמשים בבטוי "גר שנתגייר" ולא 'גוי שנתגייר'^{כג}).

יתרו ורות – תורה שבכתב ותורה שבעל פה

יש קשר ודמיון מובהק בין שמות שני הגרים, יתרו ורות. כתוב^{כד} ש-רות, שעולה 606, רומזת ל-606 מצוות שהיא קבלה על עצמה בגיור, התוספת שמשלימה את ז מצוות בני נח (שכבר היתה מחויבת בהן קודם) ל-תריג. ב-יתרו יש תוספת י על רות. אם נעשה ממוצע, נחלק את ה-י הזו בין שניהם ל-ה ו-ה, השמות שלהם הם תורה-תורה.

מה הן שתי בחינות התורה, התורה של יתרו והתורה של רות? תורה שבכתב ותורה שבעל פה, שהן בעצמן זכר ונקבה (כמו שדורשים על הפסוק "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך"^{כה} ש"מוסר אביך" היינו תורה שבכתב ו"תורת אמך" היינו תורה שבעל פה^{כז}). רות היא הגיורת שממנה מתגלה התורה שבעל פה, סוד שש השעורים שנתן בעז לרות^{כח}, כנגד ששה סדרי משנה^{כט} (וממנה לומדים הלכות גיור, כנ"ל), ויתרו הוא הגיבור של התורה שבכתב, הוא נקרא

לב כפי שמדובר מאז כ"ד טבת תשע"ה.

לג תשובות מהר"ם מרוטנבורג בשם ר"י החסיד (הובא בספר תשובות בעלי התוס' מכת"י (ניריוק תשי"ד עמ' רפו, סי"ט)); מדבר קדמות (הרב חיד"א) מערכת ג אות ג; יושר לבב (לרבי עמנואל חי ריקין) בית ראשון חדר רביעי פ"ג.

לד ברכי יוסף לאו"ח תצד, יא (ובכ"ד).

לה משלי א, ח.

לו עץ הדעת טוב פרשת בחקתי.

לז רות ג, טו.

לח זהר ח"ג צח, ב.

את מגילת אסתר קוראים בפורים ואת מגלת איכה בתשעה באב.

חג הגיור

בסיפורי המגלות יש גיבור וגיבורה. בפורים הגיבור הוא מרדכי והגיבורה היא אסתר, כאשר מגלה קוראים דווקא על שם הגיבורה – מגלת אסתר. בשבועות הגיבור הוא והגיבורה היא רות, וגם כאן קוראים למגלה דווקא על שמה – מגלת רות. גם בשיר השירים

אפשר לתת שמות לגיבור ולגיבורה – שלמה ושולמית.

העיקר שבבילנו הוא הגיבורה של שבועות, רות, שיש בה משהו מיוחד מאד – היא גיורת שנעמי חמותה גיירה אותה. ממנה לומדים את כל הלכות גיור^{כו} – בהתחלה היא דחתה אותה, אמרה לה 'למה לך להתגייר?', אך כשהיא התעקשה נעמי גיירה אותה. רואים שהתנאי הראשון לגיור, להיות יהודי (להצטרף ל"עם קשה ערף"^{כז}) הוא עקשנות.

חוץ מבעז יש לחג השבועות עוד גיבור, שגם הוא גם גר: עם ישראל חיכה עם מתן תורה עד ששיגע גר מיוחד – יתרו חותן משה^{כח}. זה בולט במיוחד בכך שכל הסיפור של מתן תורה – קריאת התורה של שבועות – הוא בתוך פרשת יתרו.

אם כן, רואים שיש קשר מיוחד בין קבלת התורה לגרים. ה' הציע בהתחלה לתת את התורה לכולם, גם לגוים, אבל הם לא רצו^{כט}. בשבועות כולנו כמו גרים. במתן תורה הפכנו להיות יהודים, וממילא בכל פעם שמקבלים את התורה זהו מעין תהליך של גיור. עלינו ללמד

כח יבמות מז, ב.

כט שמות לד, ט (ובכ"ד).

ל ראה זהר ח"ב סז, ב.

לא ע"ז ב, ב.

נח – לִתְרִיג מִצְוֹת הַתּוֹרָה^{טז}. הַתּוֹרָה שֶׁבֵּעַל פֶּה נִתְּנָה לְאָדָם שִׁיבִין אוֹתָהּ בְּשִׂכְלוֹ עַל מִנַּת לְקִיִּים אוֹתָהּ לְמַעֲשֵׂה (מִהַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב אִי אִפְשָׁר לְדַעַת אֶת פְּרִטֵי הַמִּצְוֹת עַל מִנַּת לְקִיִּים אוֹתָן בְּפוֹעַל, כִּמְבוֹאֵר בַּתְּנַיִם^{טז}).

הַעִיָּקָר: צְרִיךְ לְהַפְיֵץ תּוֹרָה בְּכָל הָעוֹלָם. הַרְבֵּי אָמַר שְׁמִי שִׂוִּדְעָ אֶת הָאוֹת א, אִפִּילוֹ אִם הוּא עוֹד לֹא לָמַד אֶת הָאוֹת ב, צְרִיךְ לְלַמֵּד אֶת הַזּוֹלָת א – צְרִיךְ לְהַשְׁפִּיעַ הַלֵּאָה, לְהַפְיֵץ מֵה שֶׁכֵּן יוֹדְעִים. יְהוּדִי הוּא מְשַׁפֵּיעַ בְּעַצֵּם, וְהוּא צְרִיךְ לְהַשְׁפִּיעַ לְכָל הָעוֹלָם אֶת אֹרֵי הַתּוֹרָה. שְׂנוּכָה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּשִׂמְחָה וּבִפְנִימִיּוּת.

”יתרו” על שם שייטר פרשה בתורה (שבכתב)^{טז} וכל מתן תורה נמצא בפרשה שלו.

אחד החילוקים בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה הוא שאם אדם קורא תנ”ך בלי להבין הוא יוצא ידי חובת לימוד תורה, אבל אם הוא קורא תורה שבעל פה בלי להבין – קורא משניות בלי שהוא מבין – הוא לא יוצא ידי חובת לימוד תורה^{טז}. התורה שבכתב היא בעצם למעלה מטעם ודעת, היא בסוד ”אנכי” – אנה נפשי כתבית יהבית^{טז}, גילוי אלקות בטהרות. היא סוד ”כתר תורה”^{טז} שלמעלה מטעם ודעת – **כתר** האותיות של עשרת הדברות שבפרשת יתרו (הוספת ז – מצוות דרבנן או מצוות בני

לט רש”י על שמות יח, א.

מ הלכות ת”ת לאדה”ז ספ”ב.

מא שבת קה, א.

מב אבות פ”ד מ”ג.

מג תורת משה (חת”ס) לשבועות, ובכ”ד.
מד תניא אגה”ק כט.

הַלּוּמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדָרֵךְ

- ◆ עִיָּקָר תִּיקוֹן לֵיל שְׁבוּעוֹת הוּא אִמִּירַת **כד** פְּסוּקֵי הַהִתְחַלָּה ו־**כז** פְּסוּקֵי הַסִּיּוּם שֶׁל כָּל סְפָרֵי הַתְּנַיִךְ – ”וּשְׁמַתִּי כִּדְכָד שְׁמַשְׁתִּיךְ”.
- ◆ הַתְּקוּן־הַקִּישוּט הוּא בְּעִיָּקָר עֵצֶם אִמִּירַת הָאוֹתוּיּוֹת (גַּם לְלֹא הַבְנָה).
- ◆ מִתְקַשְׁטִים בַּתּוֹרָה שֶׁל שָׁנָה שֶׁעֵבְרָה כְּדִי לְקַבֵּל תּוֹרָה חֹדֶשֶׁה שֶׁל הַשָּׁנָה.
- ◆ עִיָּקָר הַתִּיקוֹן הוּא אוֹתוּיּוֹת־כֻּלָּים לְאוֹרוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הַחֹדֶשֶׁה.
- ◆ לְסִדְרַת תּוֹרָה־נְבִיאִים־כְּתוּבִים קוֹדְמִים שְׁנֵי לֹחֹת הַבְּרִית וְאַחֲרֵיהֶם בָּאִים יֵד סְפָרֵי מִשְׁנָה תּוֹרָה.
- ◆ מִכַּח שֶׁבַעֵת מִיָּנִי הַטַּעֲמִים שֶׁל הַתְּנַיִךְ זֹכִים ל”טוֹב טַעַם וְדַעַת לְמַדְנִי”.
- ◆ מִגַּלַּת שִׁיר הַשִּׁירִים (פֶּסַח) הִיא אֶהֱבָה שֶׁלִּפְנֵי הַחַתּוּנָה, מִגַּלַּת רוֹת (שְׁבוּעוֹת) הִיא הַחַתּוּנָה עֵצְמָה וּמִגַּלַּת קֵהֶלֶת (סוּכוֹת) הִיא הַחַיִּים שְׁאַחֲרֵי הַחַתּוּנָה.
- ◆ גְּבוּרֵי מִתֵּן תּוֹרָה הֵם גְּרִים – יִתְרוֹ וְרוֹת – וּבִמְתֵן תּוֹרָה עִם יִשְׂרָאֵל כּוֹלוֹ מִתְגַּיֵּד (כָּל שָׁנָה מִחֹדֶשׁ).
- ◆ יִתְרוֹ־רוֹת הֵם תּוֹרָה־תּוֹרָה – תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב וְתּוֹרָה שֶׁבֵּעַל פֶּה.
- ◆ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב הִיא כֹּתֵר תּוֹרָה, לְמַעַלָּה מִטַּעַם וְדַעַת, וְתּוֹרָה שֶׁבֵּעַל פֶּה מִפְּנִימָה אֶת הַלִּימוּד לְהַבְנָה וּלְמַעֲשֵׂה.
- ◆ תְּכִלִּית מִתֵּן תּוֹרָה הִיא הַשְּׁפַעַת תּוֹרָה שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם כּוֹלוֹ.

פרקי אבות

פרקי אבות ו, ב

שלבי קבלת התורה

עולה לגדולה, שנאמר 'ומנחליאל במות'. ואם מגיס לבו – הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר 'ומבמות הגיא'.^א אכן, במשנתנו מובאות רק שלוש הדרגות האמצעיות – "מתנה נחליאל ומנחליאל במות" – שהן עיקר הדרגות ששייכות ללימוד התורה.

השלישייה הזו מתאימה יפה לסדר העבודה היסודי שלימד מורנו הבעל שם טוב, "הכנעה, הבדלה, המתקה"¹:

הדרגה הראשונה, ממנה יש להתחיל, היא קבלת התורה כמתנה מה' – לא לְנִכְס בכלל את הלימוד לעצמי, אלא להרגיש כיצד התורה שייכת לגמרי לה' וניתנת לי במתנה גמורה. הבנה זו יוצרת 'הכנעה' ונמיכות רוח אצל האדם.

לאחר הפנמת תודעה זו, מגיעים ללימוד מתודעת נחלה (נחליאל מלשון נחלה), העוברת בירושה מסורתית מאב לבן. כאן אנו כבר מבחינים ומבדילים בין מה ש'לא מגיע לי', לבין מה שבסוף אני כן יורש, מקבל על פי דין. זהו שלב ההבדלה, שבו ניתן לחוש את הקנין החיובי. לבסוף זוכה האדם לגדול ולעלות על ידי לימוד התורה, כאדם העולה על במה גבוהה, ומשם הוא משקיף על העולם כולו ומביא אותו לתיקונו. זהו שלב המתקה, התנשאות קדושה מכח התורה.

וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה הָרִי זֶה מִתְעַלֶּה, שְׁנַאֲמַר: וּמִמִּתְנָה נְחֻלִּיָּאל וּמִנְחֻלִּיָּאל בְּמוֹת.

את מסכת אבות נהוג ללמוד בחודשי הקיץ^א, בין פסח לשבועות, כהכנה ל"זמן מתן תורתנו". חמשת הפרקים העיקריים של מסכת אבות עוסקים בעיקר במדות המתוקנות הראויות לאדם, אחד הפירושים ב'דרך ארץ', "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ"^ב, ואף "דרך ארץ קדמה לתורה"^ג כקדימת פרקי אבות לחג השבועות.

בסיום המסכת נוספה ברייתא הנקראת 'קנין תורה', ונחשבת כפרק ששי של מסכת אבות. הפרק עוסק בדרכים לקנות את התורה, במעלות לומדי התורה ובדרכי התנהגותם. אין מתאים יותר מפרק זה ללמוד ערב חג השבועות!

במשנתנו מובא פסוק מספר במדבר (שזה עתה התחלנו) "וּמִמִּדְבַּר מִתְנָה. וּמִמִּתְנָה נְחֻלִּיָּאל וּמִנְחֻלִּיָּאל בְּמוֹת"^ד. על פסוק זה נדרש בגמרא^ה "וממדבר מתנה, וממתנה נחליאל, ומנחליאל במות, ומבמות הגיא" – אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו – תורה ניתנה לו במתנה, וכיון שניתנה לו במתנה – נחלו אל, שנאמר 'וממתנה נחליאל'. וכיון שנחלו אל –

א נערך ע"י מנחם זאב וינגרט, ע"פ שיעור ג' סיון תש"ע פ"ב.

טוש"ע או"ח סי' רצב (ובנו"כ).

ב אבות פ"ב מ"ב.

ג ראה ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

ד במדבר כא, יח"כ.

ה עירובין נד, א.

קדושת לוי

פרשת נשא

מודה ועוזב ירוחם

לא יארע לי כדרך שאירע לפלונית^א. לכאורה זהו דין קשה ביותר, אך בתוכו יש חסד – קידוש השם כאשר נעשה דין ברשעים בדרך נסית, ואז הנותרים יראים מפני ה'^ב. לאשה יש זכות שמתקדש שם שמים על ידה, וכך יש לה עליה במותה, העונש פועל לעילוי נשמתה.

החסד ממתיק את הדין והופך אותו ל"דינא רפיא" (אך כאשר נעשה דין ברשעים ללא קידוש שם שמים, כשארין 'קהל' שיקח מוסר, זהו 'דינא קשיא' בלבד). הפיכת ה"דינא קשיא" ל"דינא רפיא" היא סוד "דינא דמלכותא דינא" (הרפיה המתבטאת גם בעונש הסוטה גופו, כאשר ירכה נופלת ובטנה צבה), הדין של המלכות כאשר הוא מתמתק בחסד (בסוד "חסדי דוד הנאמנים"). "מלך במשפט יעמיד ארץ", כאשר פנימיות המשפט היא הרחמים, "משפט רחמי", וכן המשפט הנעשה בסוטה הוא רחמים, ועל ידי כך "יעמיד ארץ", יתקן את האשה, היא בחינת ארץ שחטאה אך בזה תיקונה והעלאתה (לאחר ששתתה מים בהם יש מקרקע המשכן) – קידוש שם שמים מעלה את הארץ, "את השמים ואת הארץ".

ורמו: יתן הוי' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך = 1950 = שמים פנים ואחור (ש שם שמי שמים שמים מים ים ס), היינו קידוש שם שמים. 1950 עולה גם יה-הוד פעמים עמך (המלה האחרונה), היינו "תנה הודך על השמים" בזכות

והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת ה' את ירכה נפלת ואת בטנה צכה.^א
 כותב הקדושת לוי: ויש לדקדק על לשון יתן ה' אותך, הלא מאתו יתברך לא תצא הרעה. ונראה, דהנה יש שהקב"ה עושה דין ברשעים ואינו נתקדש שמו יתברך הגדול על ידם, ויש שהקב"ה עושה דין ברשעים ובזה נתקדש שמו הגדול. ונמצא זה הדין הוא חסד להם שהם נעשים כלים לקדושת שמו יתברך. וזהו חסד להם, כי אפשר יהיה עליה לנפושם בזה. וזהו הרמז וירא ישראל את היד הגדולה, ובאמת יד הגדולה רומז תמיד על מדת החסד ומה חסד היה כאן. ועל זה מפרש הפסוק ויראו העם את ה' ונמצא היו הם כלים שיתקדש שמו הגדול. וזהו החסד שעשה עמהם. וזהו הרמז כאן יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך כו'. וזהו הוא לה חסד שעל ידה נתקדש שמו הגדול לירא מלפניו. וזהו הרמז יתן ה' כנ"ל זה שעל ידה יתקדש שמו הגדול זה הוא לה חסד זה יתן ה'.

דין שתכליתו חסד

השקאת הסוטה נעשית בפרהסיא, ועל ידי כך היא הופכת לסמל ודוגמה, "לאלה ולשבעה בתוך עמך" (ומפרש רש"י "יתן ה' אותך לאלה" – שיהיו הכל מקללין ביך יבואך כדרך שבא לפלונית. 'ולשבעה' – שיהיו הכל נשבעין ביך

א ב וראה רמב"ן פס' יט על 'הנס הגדול הזה שהוא נעשה להם לכבודם [של ישראל] ולהיותם עם קדוש'.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב ד' אייר תשפ"ב.
 א במדבר ה, כא.

מה שהדבר נעשה "בתוך עמך".

תכלית היסורים

כמובן, יש אפשרות נוספת "וְאִם לֹא נִטְמָא הָאִשָּׁה וְטַהֲרָה הָיָא וְנִקְתָּהּ וְנִזְרְעָה זָרַע". בזה יש ודאי קידוש השם בפרהסיא, כאשר מתברר שבת ישראל כשרה ולא חטאה, ואדרבה היא זוכה ב"נזרעה זרע" (כ'פיצוי' על הבושה), "שוטה ששתת והיתה טהורה הרי זו מתחזקת ופניה מזהירות, ואם היה בה חולי יסור ותתעבר ותלד זכר, ואם היה דרכה לילד בקושי תלד במהרה".¹ בכך מובן מה שחנה הנביאה רצתה להסתתר כדי שישקו אותה כסוטה ובזה תזכה ללדת,² כיון שיש בזה תכלית טובה של קידוש השם.

אמנם האשה הטהורה שהשקוה סבלה יסורים ובזיונות, אך מתברר שהכל היה כדאי, "ונזרעה זרע", כאשר היסורים ממרקים ומהוים כלי להמשכת הברכה. זו כוונה לכל יסורים, וגם הקלים ביותר, העוברים על האדם (ואין ארבעים יום ללא יסורין³) – כלי להמשכת כל הברכות בטוב הנראה והנגלה. "אשרי הגבר אשר תיסרוני יה".

[יש "ונקתה ונזרעה זרע" ויש "ונקה האיש מעון". הכל בסוד תיקון "ונקה", מזל תחתון, פנימיות אור אמא. **ונקה = איני יודע**, תיקון האיש. **ונקתה = איני יודעת, תיקון האשה. ונקתה = פעמיים חוה ברבוע, תיקון האשה.**]

כדי שתודה

אך יש גם אפשרות שלישית: כאשר האשה איננה טהורה ח"ו והיא מודה ואומרת "טמאה

אני" שאז איננה שותה.⁴ באמת, זו התכלית המכוונת בכל מה שעושים לסוטה, מסייעים אותה ממקום למקום ומייגעים אותה וכו' "אולי תטרף דעתה ותודה", "כדי שתחזור בה, אם ככה חסה תורה על עוברי רצונו קל וחומר על עושי רצונו".⁵ על ידי הוידוי מתקדש שם שמים, וכך יש כבר תיקון לאשה שמתקדש שם שמים על ידה. הוידוי הוא במדת ההוד, ובזכותו מתקיים "תנה הודך על השמים".

וידוי שייך לסמיכות הפרשיות: בפרשיה הקודמת נאמר "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל בה' ואשמה הנפש ההוא. והתודו את חטאתם אשר עשו"⁶ – מקור מצות תשובה וידוי – וכן הסוטה ש"מעלה בו מעל" צריכה להתוודות!

כאשר האשה מודה, עליה לצאת מבעלה, אך היא מותרת להנשא לאחר (לא הבועל), ואם באמת עשתה תשובה יתקיים בה "מודה ועוזב ירוחם". "ירוחם" מלשון רחם, ה' יפתח את רחמה ותלד (כמו "ונזרעה זרע" אם היא נקיה מתחילה). אז יתגלה למפרע שהנישואין הראשונים לא היו לפי שרש נשמות האיש והאשה וממילא לא היה שלום בית ביניהם ומכאן היא התדרדרה לחטא. הסוטה חטאה מפני ש"דעתה קלה", נכנסה בה רוח שטות, אך לאחר ש"תטרף דעתה", דעתה הקלה תשתנה והיא 'תתפוס את עצמה' ותודה – בזה מתקנת את דעתה שתהיה דעת חזקה ותוכל להנשא בכשרות ולהוליד בנים כשרים.

1 רש"י פס' כז. רמב"ם פ"ד ה"ו.

2 רש"י פס' יח (שתי פעמים).

3 סוטה יד, א.

4 לעיל פס' דז.

5 הלכות תשובה פ"א ה"א.

ג רמב"ם הלכות סוטה פ"ג הכ"ב.

ד ברכות לא, ב.

ה לפי ערכין טז, ב (ולפי גרסת כתי' מינכן "שלישים יום" ואכמ"ל).

כפיה דתית

יותר לעומק, מוסבר בחסידות¹: הר הוא אור בהיר של אהבה עליונה. הקב"ה גילה את אהבתו העצומה לישראל, אור מקיף (כגיגית) של אהבה, כמו החופה מעל החתן והכלה, "ביום חתונתו" זה מתן תורה". כאשר מתגלה אהבה רבה כזו, פשוט אי אפשר לסרב, הכלה נמשכת באהבה אחרי החתן ואומרת 'הן' בלב שלם ונפש חפצה.

רוצים להיות מוכרחים

קבלת התורה שלנו היא רצון למחויבות. לא רצון זמני, חולף ועובר, אלא כריתת ברית נצחית. רצון יכול לבוא מרגש כלשהו או נטיה שכלית מסוימת, אבל "נעשה ונשמע" היא מחויבות שלמעלה מטעם ודעת, היכולה להיות מורגשת ככפיה. אנו עצמנו 'רוצים להיות מוכרחים', ולכן מתייצבים מרצון בתחתית ההר, לומר ש'התורה היא חיינו' ובעזרת ה' נקיים אותה לעולם, גם בזמני 'קטנות'.

בחיי היחיד מודגש ממד הרצון והבחירה החפשית. אך חיי הציבור מיוסדים על יכולת הכפיה, "מוראה של מלכות". אולם התורה לא ניתנה ליחידים, כל אחד בביתו, אלא לחיות על פיה כ"ממלכת כהנים וגוי קדוש". עצם הרצון שהתורה תעבור מחיי הפרט לחיי הכלל, הוא רצון לכך שהתורה תהיה גם 'חוק המדינה', משהו הכרחי, אובייקטיבי, "תורת אמת", ולא רק משהו

"וַיִּתְּצֵנוּ בְּתַחֲתִית הָהָר"², מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם³. מה הטעם ב'כפיה דתית' כזו, והאם הציור של מדינה יהודית לפי תורה מבוסס על כפיה דתית?

נעשה ונשמע

ראשית, מתן תורה בא רק לאחר רצון גמור של ישראל, הסכמה נלהבת "וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה". מלבד המעמד הנשגב התקיים מעמד כריתת ברית בו אמרו ישראל "כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", התחייבות ללא שיוור.

גם הכפיה בדברי חז"ל איננה קביעת עובדה 'אתם מחויבים' אלא "אם אתם מקבלים את התורה", הכל תלוי בקבלה שלכם! הכפיה באה לחזק את ההסכמה ולתת לה תוקף⁴, ולבטא את הקשר העצמי של ישראל והתורה ואת הכרחיות התורה לעולם⁵. ואחרי הכל, באמת היה חסרון מסוים בקבלת התורה 'תחת לחץ', ניתן לערער על התחייבות כזו ("מודעא רבה") והיה צורך בקבלת תורה מחודשת בפורים מתוך אהבה ורצון מלא.

נערך ע"י יוסף פלאי

א שמות יט, ז.

ב שבת פח, א.

ג ראה תוספות שם ד"ה כפה.

ד כדברי המהר"ל תפארת ישראל פ"ב ובעוד מקומות.

ה תורה אור מגילת אסתר צח, ד. וראה קרוב לזה במשך הכמה דברים לג, ד בשם הקדמונים.

בינוני

5

8

15

19

23

◀ המשך מעמ' קודם - מלכות ישראל:

שתגלה את המאור שבתורה ותמשוך את כולנו לקיום המצוות – כפיה מתוך תחושת 'כיף חיים'. כך יתלכדו הרצון וההכרה, רוצים בדבר שהוא הכי מוכרח והכי טוב בעולם.

אישי סובייקטיבי כמחזה של רצון טוב. אנו מצפים למלך המשיח שעליו נאמר "יכוף כל ישראל" לקיום התורה והמצוות. הציפיה מלאה רצון, כיסופים וגעגועים, לקבל מחדש את התורה מתוך אהבה ושמחה, דרך דמות כזו

הסיפור החסידי

הבעל שם טוב | לוקח נפשות חכם

ליד ביתם. הסבל הוציא אנחה מלבו, אשר שמע שעבודתו אשר עובד את השי"ת אינה עבודה כראוי וכדבעי. ואילו האברך – שחוק עבר על שפתיו, כאומר: מה לי ולך שכני הפשוט. אין לך ערך לעומת תורתו ועבודתו.

כשהלכו לעולמם ובאו לפני בית דין של מעלה הניחו מליצי יושר את תפילתו ותורתו של האברך על כף המאזניים, ובא המקטרג והניח את השחוק על הכף השנייה – והכריע לצידה. ואילו אצל הסבל, תורה ותפילה לא היו בו, הניחו המליצי יושר את אנחתו על הכף – והיא הכריעתו לכף זכות. ומני אז נתקרב בעל ה'תולדות' אל הבעל שם טוב.

[רשימות דברים א, עמ' 1]

הבעל שם טוב מתגלה במעשה הזה בלבוש מפתיע – מספר הסיפורים שבכיכר השוק. בכח לשונו הוא מקבץ אליו את כל המתפללים, וסופו שהוא מושך גם את ראש העדה כולה – את הרב.

ולכאורה, מה לסיפור אצל דברי תורה ומה למספר סיפורים אצל הרב? התורה מלמדת דברי אלקים חיים, מפרשת דברים ברורים ומורה את המעשה אשר יעשון. הסיפור, אולי אין בו אלא דברים בטלים? אם אפשר לדבר ברור וישה, מדוע ללכת סחור סחור ולהלביש דברי תורה בלבושים רחוקים?

רבי נחמן מברסלב הסביר מהו כחו של סיפור, באמרו: "העולם אומרים שמסיפורי דברים אינם באים לידי הריון, ואני אמרתי שמסיפורי דברים של הצדיק, שמעורר על ידי זה בני אדם משנתם,

פעם בא הבעל שם טוב לעיר שאריגראד כאור הבוקר, ויעמוד עם עגלתו בכיכר השוק. כשהלכו אנשי העיר להתפלל בבית הכנסת, קרא אותם אליו ודבר עמהם וסיפר לפניהם מעשיות. ויבוא ר' יעקב יוסף בעל ה'תולדות' לבית הכנסת והנה אין איש, רק השמש. ויאמר אל השמש: מדוע באתי ואין איש? ויאמר השמש: איש יהודי עומד בכיכר השוק ומספר מעשיות, וכולם שומעים.

ויאמר אל השמש: לך ואמור להם שתיכף יבואו להתפלל בזמן התפילה כבכל יום! וילך השמש, וכאשר שמע את דיבורי הבעל שם טוב לקחו הסיפורים את לבו ונשאר גם הוא לשמוע. וילך ה'תולדות' בעצמו לקרוא את המתפללים להתפלל, ובשמעו את הסיפורים לקחו את לבו ונשאר גם הוא...

ויספר הבעל שם טוב, כי בעיר אחת דר סבל אחד שלא ידע דבר, רק להתפלל. והיה בא לבית הכנסת כאור הבוקר לומר תהלים ולהתפלל בציבור, וכל היום היה עסוק במלאכתו הכבדה המשברת גופו של אדם. גם לתפילת המנחה היה בא לבית הכנסת להתפלל בציבור, ובין מנחה למעריב היה שומע שיעור 'עין יעקב' מפי המלמד שלמד לפני אנשים פשוטים כמותו.

בשכנותו גר אברך שפרנסתו מצויה לו, וכשבא לבית הכנסת להתפלל התפלל במתינות, ואחר התפילה למד שיעור גמרא בעיון. וכן קודם מנחה היה נוהג לבוא במוקדם ללמוד שעה ארוכה, ותפילתו היתה במתינות, ובין מנחה למעריב למד לבדו.

פעם אחרי תפילת מעריב נפגשו שניהם

במשפט אחד: "זיי ניט קיין נאר" (אל תהיה שוטה). אם זחה דעתו של למדן עליו מרוב תורה שלמה, והוא מדמה בנפשו שכבר התקדש והתקרב אל הקב"ה ומעתה שלום יהיה לו – הרי זה שוטה וגס רוח. כל דף גמרא שלומדים בעיון, כל תפילה שזוכים להתפלל בכוונה נכונה צריכים לעורר בסופם אנחה עמוקה יותר – כמה עדיין אנו רחוקים. "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכך נוצרת". אין התורה מתקיימת אלא במי שרוחו נמוכה, "דגריס באוריתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה". זה סוד האמור כי "משה זכה לבינה", והרי עיקר סגולתו של משה ידועה לנו מפי הקב"ה: "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה".

אדמו"ר הזקן מוסיף ואומר שאנחת הלמדן צריכה להיות עמוקה הרבה יותר מאנחת שכנו הפשוט, כיון שכל אדם נידון לגופו בלבד. כיצד אפשר להשוות את תנאי הלמדן ברוך הכשרונות, היושב בבית המדרש כל היום כולו, עם אלה של היהודי הפשוט שראשו אינו קולט תורה ובגלל עבודתו הוא נאלץ להסתובב כל היום בין גויים? בשם הבעל שם טוב אמרו, שזהו כחו של נחש: "ואתה תשופנו עקב". העקב שבסוף הגוף, רומז לסופו של כל מעשה שבקדושה. כיון שזכה אדם ועשה מצוה או למד תורה, מיד בא אליו הנחש ומנסה להכישו. ארס הנחש הוא אותה גאוה המנכסת לעצמה את הקדושה שבמעשה, הרואה בה מעלה אישית שאפשר להתנאות בה. האדם שמוח בקדקדו, יקדים רפואה למכה וירוצץ את ראש הנחש. יקבע בנפשו שכל הטוב המגיע אליו, הכל מה' יתברך. שעצם מה שזכה ללמוד ולהתפלל הוא מתנה נפלאה השלוחה אליו בחסד חנים מאת ה', ולהחזיק טובה לעצמו לא שייך כלל. קביעת השפלות בנפשו של בעל התולדות, היא שהכינה אותו לקבלת התורה – תורת הבעל שם טוב.

על ידי זה בא פקידת עקרות". אכן, המעמד שהתרחש בכיכר השוק מבהיר זאת היטב: רבה של שאריגראד הוא האחרון שיש לו זמן או ראש ליהודי הזר הזה העומד ליד עגלתו, ודאי שלא קודם תפילת שחרית. למרות כל זאת, הסיפור תפס אותו.

המרחק הראשוני שבין בעל ה'תולדות' לבין הבעל שם טוב, שלבסוף עורר את נשמתו והיה לרבו, הוא תופעה נפוצה מאוד. לכל אחד מאיתנו ישנה 'נקודה עיוורת'. כלפי אותו הדבר שנשמתנו מבקשת, ביחס למה שהיא חסרה באמת – אנו עיוורים ואטומים. אפשר לדבר על זה, אפשר ללמוד תורה הקשורה לזה, ועדיין הנפש נשארת בתרדמתה מבלי שתבין שבה הדברים אמורים. יש להניח שבעל ה'תולדות' לא היה מוכן לשמוע תורה מהבעל שם טוב לא רק קודם תפילת שחרית, אלא בכל שעה שהיא. כשליבא לפומא לא גליא שזקוקים לדבר מה, תמיד אנו עסוקים מכדי לשעות אליו. יותר מזה, מן הסתם גם לו היה פונה אליו רב חשוב ומדבר עמו בעניין שלילת הגאוה והחיוב להיות עמל בתורה מבלי להחזיק טובה לעצמו – היה שומע את הדברים מבלי להרגיש שבו הם אמורים. ובכל זאת – הסיפור נוקב ויורד אל תוך חדרי הלב. דוקא מפני שהוא הולך סחור סחור, מפני שהוא מסופר מחוץ לכותלי בית המדרש ובשפה חולית לגמרי. כך, על ידי סיפורי מעשיות, מעוררים בני אדם ופוקדים עקרות. כל מקבל הוא 'נוקבא', ואילו המספר הוא ה'דכורא' החפץ להפרות ולעורר חיים חדשים. הסיפור מבטיח את קליטת הזרע במקום בו דברי תורה אינם חודרים עמוק מספיק. סיפורו של הבעל שם טוב נסוב על למדן שהחזיק טובה לעצמו. הרבי מליובאוויטש הסביר שאדמו"ר הזקן פתח את ספרו בלשון 'תניא' על מנת לנגח את אותה קליפה המכונה בשם זה, והיא קליפתו של הלמדן הגאה בתורתו. באותו אופן, אמרו חסידים שספר התניא כולו מקופל

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

ברכה לבנות כתה א' לחג השבועות

לתלמידות כתה א' בבית ספר שלהבת, ה' עליהן תחיינה אנו מתקדבים לסיום המסע של ספירת העומר, שהתחיל ביציאת מצרים ומסתיים במתן תורה בהר סיני.

עוד לפני יציאת מצרים אמר ה' למשה מהי התכלית – "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה".

הר סיני הוא המקום של מתן תורה, אך "תעבדון את האלהים על ההר הזה" היינו "עבודה שלב זו תפלה" (כאשר בתפלה מקיימים גם "ונשלמה פרים שפתינו", תשלום לעבודת הקרבנות, עמוד ה"עבודה" בשלשת עמודי העולם). ה' נותן את התורה מן השמים (ב"אתערותא דלעילא") אך קבלת התורה תלויה בהכנה שלנו מלמטה ("אתערותא דלתתא").

העניין התכליתי של חגיגת הסידור היא שתתפללנה בו, יום־יום, בשמחה רבה ומעומק הלב – בשמחה ובפנימיות – וזו ההכנה גם לקבלת התורה,

ב"זמן מתן תורתנו" ובלמוד התורה שלכן בכל ימות השנה. בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות

קביעות בפרנסה

אני משמש כמנכ"ל בחברה מסוימת ולצדדי הרב קיבלתי הודעה על פיטורי לפני כשבועיים. זוהי הפעם השלישית שאני מאבד את עבודתי בשנים האחרונות, וכל פעם מסיבות אחרות שאינן מקצועיות. מקצועית אני ב"ה עושה עבודה טובה.

הקדוש ברוך הוא ברח אותי באישה נפלאה, ילדה נפלאה, בית טוב, משפחה וחברים טובים ומלבד בעיות בפרנסה שחזרות על עצמן כל פעם, סה"כ מצבי טוב. למרות שגדלתי בבית חילוני מאוד, מגיל 13 צמתי בכל יום כיפור (כאשר בני משפחתי לא צמו) ובשנים האחרונות התחזקתי מאוד באמונתי וכיום אני מניח לפעמים תפילין, הולך לבית הכנסת כמעט כל ליל ובוקר שבת, בשנה האחרונה השתתפתי בתיקון ליל שבועות ועוד. כמו כן, אשתי אבדה לאחרונה את אביה, ואנחנו משתדלים להרבות במצוות לעילוי

נשמתו.

נראה שבכל פעם שפוטרתני, הגעתי בסופו של דבר למקום ולתפקיד טובים יותר. ובכל זאת, אני מחפש יציבות בפרנסה ונראה שיש לי חוסר מזל או עין הרע (לפי דברי כמה אנשים).

אודה לעצת הרב

מענה:

הפסוק אומר "וברכך הוי' אלהיך בכל אשר תעשה". צריך לעשות כלי בגשמיות וברוחניות לפרנסה טובה. מכך שהכלי רמוז במלה "כל", נלמד שהכלי צריך להיות פעולה תדירה, בכל יום תמיד.

אתה בודאי יודע איך עושים כלי בגשמיות לפרנסה. הכלי ברוחניות גם צריך להיות תדיר וקבוע – עליך להניח תפילין בכל יום, לומר קריאת שמע עם ברכותיה [בפרט ברכת "אמת ויציב וגו'", סגולה ליציבות] ולהתפלל תפלת עמידה. על אשתך להדליק נרות שבת קדש בכל יום שישי לפני כניסת השבת ועליך לעשות קידוש בליל שבת.

ברכה להצלחה בגשמיות וברוחניות.

אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

תורת פי' תמינה!

עלול הבחור הצעיר להפוך את הטפיל לעקר. מהו הטפיל? הספוק מהשגים ומכמות ההספק שגלמד. התורה אינה חכמה רגילה, היא רצונו וחקמתו של ה', אסור לשפח את מי שנתן אותה. החכמה העמקה שבה והסברות שמעלים תוך כדי הלמוד בה מרתקים את הלומד, עד שהוא עלול לשקע בעצמו.

בסופו של אותו יום למוד עמוס ומפרו הלך מענדלי, הצעיר המכוש, כשהכובע שלראשו שמוט על צדו בזיחיות. המגיד נגש אל הצעיר ופונה אליו בשאלה: "בחור, כמה דפים הספקת ללמד היום?". "ששה", משיב מענדלי בהנאה, מתקשה להסתיר את שביעות רצונו. "אם כן", עונה לו המגיד בשאלה, "אם לאחר ששה דפים נשמת לו הכובע על צדו, כמה דפים צריך בחור ללמד כדי שהכובע ירד מעל ראשו לגמרי?!".

שאלתו של המגיד הכתה בבת אחת בצעיר. לפתע הוא תפס כמה רחוקות

חג השבועות הוא "זמן מתן תורתנו". ביום ששי בסיון ירד ה' ותברך על הר סיני בקולות וברקים ונתן לנו את התורה. מדוע נקרא יום זה "מתן תורה" ולא 'יום קבלת התורה'? כי לקבל זה כבר משהו אחר. ה' את שלו עשה, הוא הוריד את התורה אלינו, אבל כדי להיות ראויים לה ולקבל אותה – זו כבר עבודה בפני עצמה...

כמה צעיר הספקת?

מענדלי המכושר ישב, כהרגלו, רכון על גפי הספר ולומד בהתמדה. עוד דף גמרא ועוד דף. מראה ה'עלוי' השקדן כבר היה לחלק בלתי נפרד מתמונת בית המדרש. עוד מילדותו התבלט מענדלי בכשרונו הגדול. מלבד הלמוד לא התעניין בשום דבר אחר. מחזה נפלא, לא?

לא כן היה סבור רבי דב בער, המגיד ממעזריטש. המגיד הבחין בעלוי הצעיר והתמלא חשש. מרב התלהבות בלמוד

פונותיו מדבקות אמתית בה', נותן התורה. מענדלי דבק במגיד ממעזריטש והפך לאחד מגדולי תלמידיו, הלא הוא רבי מנחם מענדל מויטבסק.

אמרי אמת

התורה מזוהרה אותנו במקרים של הצלחה מסחררת בעסקים ובצבירת ממון מפני האפשרות לשפח את ה'." וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל". האדם העמל עלול לטעות ולחשב כי הצלחתו היא אף ורק פרי מאמציו. טרחתי, עמלתי, צברתי, ולכן כל מה שבידי — שלי ומפחי הוא. גם בלמוד התורה קים חשש דומה. הרעיונות המבריקים שעולים במוחו של הלומד והידע הרב שנוצב בראשו עלולים להשפיע ממנו את נותן התורה. החכמה העמקה שבה עלולה להפך להיות ככל חכמה אחרת, כמו למוד חשבון.

מהו היחס הנכון ללמוד תורה? מלמד אותנו מורנו הבעל שם טוב הקדוש: "תורת ה' תמימה משיבת נפש". מתי התורה משיבת נפש ומחיה את האדם באמת? באשר היא "תמימה". בדרך כלל אנו מפרשים את המלה 'תמימה' — שלמה. כלומר, אין להסתפק בלמוד תורה חלקי, אלא עלי לשאף תמיד ללמד ולהקיף את בלה — כד ספרי התנ"ך, ששה סדרי משנה, אלפי דפי התלמוד, כל הלכות השלחן ערוך ועוד

ועוד. הכל.

ראיתם פעם כלב שרוכן ומלקק מים מתוך הים הגדול? כמה זמן יקח ללב לשותות את מי הים? נו, באמת. הוא לעולם לא יסיים, כי כמות המים היא אין סופית ביחס למה שכלב מסגל לשותות, גם אם יעשה זאת במשך כל ימי חייו. ומה הקשר אלינו? כי כך מפרש הבעל שם טוב את הפסוק שלנו: התאר "תמימה" ביחס לתורה נאמר מתי ש... עדין לא התחלתי לגעת בה. בהמה 'תמימה' הראויה לקרבן היא זו שנותנה בשלמותה ללא כל מום ופגע. וכך גם התורה: גם לאחר שלמדתי ממנה עוד ועוד — זה לא אומר שבאמת נגעתי בה. מדוע? כי החכמה שבה היא אין סופית, "עמקה מני ים". לתורה יש אותה תכונה של מי שנתן אותה — היא אין סופית. גם מה שהצלחתי להבין מתוכה הוא רק אפס קצהו של אותה חכמה. בלמוד כזה אני תמיד נשאר עם טעם של עוד. זה נקרא שהתורה "משיבת נפש".

תורה באפן למוד כזה נקראת מתנה. מתנה אינה דבר שעמלתי להשיגו, אלא קבלתי אותו ללא כל מאמץ מצדי. סתם כך, כי מצאתי חן בעיני מי שנתן לי אותה, ולעולם לא אדע על מה ולמה.

ירלף אמלקו

לפעמים נקראת התורה ירשה, לא מתנה, כמו בפסוק המפרסם "תורה

שלו היא הדבר ההגיוני והצודק ביותר. ומי הם בניו של ה' אֲנַחְנוּ, עם ישראל! התורה היא רכושנו הבלעדי, אותו ירשנו מאבינו, אב הרחמון, לפי מדת הצדק הישר. נכון, לא בזכות מעשינו או מעלתנו קבלנו אותה, אבל הבחירה לתת לנו היא המתבקשת.

אבל מה? אסור שנשפח! אחריו הכל, על למוד התורה יש לעמל. "יגעתי ומצאתי – תאמין". התורה אינה רק ירשה או מתנה שנוקנית לנו ללא עמל וטרחה. איך למדנו בפרקי אבות? "התקן עצמך ללמד תורה שאינה ירשה לך". התורה היא כמו חפץ יקר שרכשתי, "לקח טוב". כמו במסחר טוב, גם התורה היא עסק מניב, שצריך לטרח כדי לזכות בו. "אדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרון קימת לעולם הבא".

קבלת התורה בשמחה ובפנימיות!
שבת שלום ומברך!

5?

צוה לנו משה מורשה". מה ההבדל בין ירשה למתנה? על שתיהן לא עמלתי בכחות עצמי, שתיהן נתנות לי ללא כל תמורה או מאמץ. ובכל זאת קיים הבדל בין השתים. כאשר אני מקבל מתנה אני לא חושב שהיא מגיעה לי בזכות מסימת. קבלתי אותה רק בגלל רצונו הטוב של מי שנתן לי אותה. אני אסיר תודה ומרגיש פי לא מגיע לי כלום. המתנה הנה חסד חנם עבורי.

לעמת זאת, בן שיורש את אביו מרגיש אחרת. הוא לא חושב שפספס ורכשו של אביו אמורים לעבר לידים זרות. אכן, לא אני טרחת ו לא עמלתי עליו, אבל ברור שאני הראשון שיוזכה לקבל את הרכוש. אני הבן ולכן מגיע לי! כאשר אדם מקבל ירשה גדולה, שלא טרח ולא עמל בה, הוא חש שמחה עצומה והפרת תודה גדולה כלפי מי שהוריש לו אותה, אך ביחס לאנשים אחרים הוא מרגיש פי הבעלות

מהדורה חדשה של התורה

יורדת בכל שנה מהר סיני ב"זמן מתן תורתנו". בלימוד התורה ישנו מתח-מובנה בין הנאמנות לתורה המסורה לנו מדורי-דורות לבין הכרתו של הלומד, החי בעולם-מושגים שונה ועדכני. מחד, "זאת התורה לא תהא מוחלפת", והיא "תורת אמת" בכל פרטיה ודקדוקיה. מאידך, "תורת אמת" דורשת כנות של הלומד, ללא כל זיוף וטיוח. המתח הזה דורש ללמוד את התורה מחדש באופן נכון בכל דור – אותו תוכן נצחי במהדורה חדשה.

במובן מסוים, זו מהותו של כל לימוד תורה אמתי – המאמץ ליישב את התורה האלקית, שלמעלה מטעם ודעת, בשכלו ואף בלבו האנושיים של הלומד, תוך התגברות על הקושיות שצצות לו בלימודו. בהיקף הרחב יותר, זהו גם היחס בין התורה שבכתב, החתומה והמדודה ללא כל שינוי, שעצם החזרה על אותיותיה הקדושות הוא לימוד תורה (גם ללא הבנה), לתורה שבעל פה, המחייבת הבנה ולכן מתחדשת וצומחת ממפגש התורה עם הלומדים החדשים, שהבנתם המדעית, המודעות הנפשית והשפה שלהם מתעדכנות בכל דור.

שיעורי גליון החג המורחב נוגעים בנקודה החשובה הזו מזוויות רבות: יכולת אדם מודרני ובקורת להיות "קונה הכל" בלימוד התורה שלו – 'לקנות' מתוך אמונה את כל התורה כולה, למרות הבקורת והקושי; הבנת מושג גלגולי הנשמות במושגים המתיישבים על דעתנו; ניתוח קבלי מעמיק באמצעות מושגי הפסיכולוגיה המודרנית (עם כל הבקורת החריפה של תורת הנפש היהודית כלפיה); העמקה ביחס בין התורה שבכתב והתורה שבעל פה בחג השבועות ועוד ועוד. הכל, כתמיד, מנקודת המבט של תורת החסידות, שמטרתה היא שמירת רעננות התורה, ללא ניכור וללא סטיה, כמתבטא באיחול החסידי לחג השבועות – **קבלת התורה בשמחה ובפנימיות!**

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 - המספר פתוח לניידים כשרים

